

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: **«Оборотні засоби та вплив ефективності їх використання на показники господарської діяльності підприємства (на матеріалах СФГ «Ковальчуківське»)»**

Виконав: здобувач першого рівня вищої освіти, групи 401ЕП

Спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Вчорашній М.А.

Керівник: Васюта В.Б.

Рецензент:

Полтава – 2024 р.

Консультанти:

з кафедри ЕП та М: – охорона праці

21 . 06 . 2024 р. [Signature] Васюта В.Б.

Здобувач 21 . 06 . 2024 р. [Signature] Вчерашній М.А.

Керівник роботи 21 . 06 . 2024 р. [Signature] Васюта В.Б.

Нормоконтроль 21 . 06 . 2024 р. [Signature] Васюта В.Б.

Допустити до захисту

Завідувачка кафедри 21 . 06 . 2024 р. [Signature] М.Б. Чижевська

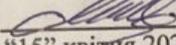
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки управління та права
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу
ступінь вищої освіти «бакалавр»

спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу

 М.Б. Чижевська
"15" квітня 2024 року

ЗАВДАННЯ **НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА**

Вчешній Микола Андрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи Оборотні засоби та вплив ефективності їх використання на
показники господарської діяльності підприємства (на матеріалах СФГ
Ковальчуківське))

Рівень роботи Васюта В.Б., к.т.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом закладу вищої освіти від "08" грудня 2023 року №1481/1-фа

Строк подання здобувачем роботи 18.06.2024 р.

Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна, наукова, довідкова та
методична література, фахові періодичні видання, інформаційні ресурси, установчі
документи підприємства, фінансова, оперативна та статистична звітність
підприємства

Зміст випускної кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно
розробити) Розділ 1. Оборотні засоби та вплив ефективності їх використання на
показники діяльності підприємства. Розділ 2. Організаційно-економічна
характеристика господарської діяльності СФГ «Ковальчуківське». Розділ 3.
дослідження впливу ефективності використання оборотних засобів на показники
господарської діяльності СФГ «Ковальчуківське»

Перелік графічного матеріалу:

допоміжний матеріал у кількості 25 аркушів представлений у
додатку Д

6. Консультанти розділів роботи		Підпис, дата	
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15.04.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Пр
1	Теоретична частина	15.04–05.05.2024	
2	Аналітична частина	06.05–26.05.2024	
3	Проектна частина. Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	27.05–16.06.2024	
4	Рецензування та підготовка до захисту	17.06–23.06.2024	
5	Захист випускної роботи бакалавра	24.06–30.06.2024	

Здобувач *[підпис]* Вчорашній М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи *[підпис]* Васюта В.Б.
(підпис) (прізвище та ініціали)

- Примітки:
4. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).
 5. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).
 6. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Вчорашній М.А. Оборотні засоби та вплив ефективності їх використання на показники господарської діяльності підприємства (на матеріалах СФГ «Ковальчуківське»). Машинопис. Кваліфікаційна робота бакалавра на здобуття першого рівня вищої освіти зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024.

Робота містить 210 сторінок, 7 таблиць, 55 рисунків, 86 найменувань використаної літератури, 5 додатків.

Метою дослідження є дослідження впливу покращення ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності господарства.

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність СФГ «Ковальчуківське».

Предметом дослідження є оборотні засоби Господарства.

У роботі досліджено оборотні засоби та вплив ефективності їх використання на показники діяльності підприємства, проведено аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності СФГ «Ковальчуківське», досліджено вплив покращення ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності господарства.

Одержані результати можуть бути використані товариством для підвищення ефективності діяльності.

Ключові слова: оборотні засоби, оборотні фонди, оборотні кошти, ефективність, джерела формування, розподіл оборотних засобів.

ABSTRACT

Vcherashnii M. Current assets and the effect of the efficiency of their use on the indicators of the economic activity of the enterprise (based on the materials of SFG "Kovalchukivske"). Typescript. Bachelor's qualification work for obtaining the first level of higher education in specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activities" - National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2024.

The work contains 210 pages, 7 tables, 55 figures, 86 titles of used literature, 5 annexes.

The purpose of the study is to study the impact of improving the efficiency of the use of working capital on the indicators of economic activity of the farm.

The object of the study is the production and economic activity of SFG "Kovalchukivske".

The subject of research is the Company's current assets.

The paper examines current assets and the effect of their efficiency on the performance of the company, analyzes the main economic and financial indicators of the Kovalchukivske SFG, and examines the effect of improving the efficiency of the use of current assets on the economic performance of the farm.

The obtained results can be used by the company to increase the efficiency of its activities.

Keywords: working capital, working capital, working capital, efficiency, sources of formation, distribution of working capital.

ЗМІСТ

Вступ	8
Розділ 1. Оборотні засоби та вплив ефективності їх використання на показники діяльності підприємства.....	10
1.1. Економічна сутність та джерела формування оборотних засобів підприємства.....	10
1.2. Класифікація оборотних засобів підприємства.....	18
1.3. Система управління ефективністю використання оборотних коштів підприємства.....	25
1.4. Методичні підходи до визначення впливу ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності підприємства.....	29
Розділ 2. Організаційно-економічна характеристика господарської діяльності СФГ «Ковальчуківське».....	34
2.1. Проблеми, особливості та перспективи розвитку підприємств аграрного сектору України.....	34
2.2. Організаційно-правові основи функціонування господарства.....	40
2.3. Аналіз економічних та фінансових показників діяльності фермерського господарства.....	45
2.4. Стан охорони праці на підприємстві.....	52
Розділ 3. Дослідження впливу ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності СФГ «Ковальчуківське».....	57
3.1. Аналіз складу, структури та джерел формування оборотних засобів підприємства.....	57
3.2. Вплив ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності фермерського господарства.....	64

3.3. Шляхи поліпшення ефективності використання оборотних засобів підприємства.....	70
Висновки та пропозиції.....	76
Глосарій.....	83
Список використаних джерел.....	88
Додаток А.	100
Додаток Б. Бухгалтерська та статистична звітність за 2020 рік.....	126
Додаток В. Бухгалтерська та статистична звітність за 2021 рік	129
Додаток Г. Бухгалтерська та статистична звітність за 2022 рік	159
Додаток Д. Ілюстративний матеріал	185

ВСТУП

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства необхідно грамотно розпоряджатися наявними ресурсами, в тому числі оборотними засобами. Сьогодні більшість українських компаній відчувають брак обігових коштів у зв'язку зі зниженням споживчого попиту та нестачею готівки, а зменшення оборотних активів просто виганяє їх з бізнесу, спричиняючи виникнення кризового стану із подальшим банкрутством. За умов поглиблення ринкових відносин та економічної нестабільності економічне зростання вимагає постійного пошуку фінансових ресурсів. У такій ситуації зростає актуальність дослідження проблем підвищення ефективності використання оборотних засобів окремого підприємства.

Цьому питанню приділяється значна увага в працях зарубіжних та вітчизняних дослідників. В їхніх наукових роботах розкриваються різні підходи до визначення сутності оборотних засобів, джерел їх формування, показників, що визначають ефективність їх використання, але в сучасній економічній літературі немає загального та чітко визначеного алгоритму та системи управління оборотними засобами.

Метою дослідження є дослідження впливу покращення ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності господарства.

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність СФГ «Ковальчуківське».

Предметом дослідження є оборотні засоби Господарства.

Під час написання роботи були визначені такі завдання:

- розглянути економічну сутність та джерела формування оборотних засобів підприємства та класифікацію оборотних засобів підприємств;
- систему управління ефективністю використання оборотних коштів підприємства

- дослідити методичні основи оцінювання ефективності використання оборотних засобів;
- розкрити організаційні та правові основи підприємства;
- провести аналіз економічних і фінансових показників діяльності господарства;
- оцінити та проаналізувати ефективність використання оборотних засобів та запропонувати напрями для її підвищення.

Практичне значення результатів дослідження полягає в теоретичному узагальненні та науково-прикладному обґрунтуванні шляхів покращення ефективності використання оборотних засобів підприємства.

При написанні даної роботи були використані такі методи дослідження: класифікація, аналіз та синтез для визначення сучасних підходів до управління використанням оборотними засобами у діяльності підприємства; фінансово-статистичний аналіз для вивчення господарської діяльності підприємства.

РОЗДІЛ І

ОБОРОТНІ ЗАСОБИ ТА ВПЛИВ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та джерела формування оборотних засобів підприємства

В Україні на сільськогосподарських підприємствах стає все більш актуальним вирішення проблемних ситуацій, пов'язаних з пошуком джерел фінансування та ефективним управлінням фінансовими ресурсами, сприяючи підвищенню стійкості і платоспроможності виробничих установ. Прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо управління оборотними активами можна розглядати як здійснення балансу між двома протилежними стратегіями: зниженням витрат на утримання запасів і забезпеченням достатнього їх рівня для безперебійного виробництва. Наразі існує багато методів, які можуть допомогти вирішити проблеми управління виробничими запасами [16].

Ефективне використання оборотних активів у підприємстві має велике значення, оскільки воно впливає на економічну результативність у використанні та застосуванні всіх фінансових ресурсів, які залучає виробничий процес. Основні аспекти оборотного капіталу, такі як його склад і структура, швидкість обороту та ефективність використання, часто відображають фінансовий стан підприємства і його позиції на фінансовому ринку. Важливими показниками є ліквідність, платоспроможність і можливість подальшої мобілізації фінансових ресурсів.

Дослідження понятійного апарату економічного терміну «оборотні засоби», а також його реальне використання успішно проводили вітчизняні економісти. На даний час дослідники не виявляють необхідного ентузіазму щодо вивчення даного питання, що призвело до втрати наступності у вивченні

економічної категорії «оборотні засоби». Ці обставини визначають вибір напряму дослідження у кваліфікаційній роботі [13].

У сучасній економічній літературі часто ототожнюються такі поняття, як «оборотний капітал», «оборотні засоби», «оборотні фонди», «оборотні активи».

Для забезпечення безперервності функціонування всі підприємства повинні мати достатні за обсягом оборотні засоби. Ефективність поточної виробничо-господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання залежить від ефективності використання оборотних засобів та джерел їх формування. Наявність багатьох негативних економічних явищ (високі відсотки за кредити в банках, неплатоспроможність покупців тощо) робить суттєвою проблему забезпечення виробничої діяльності оборотними засобами.

Перш ніж приступити до аналізу категорії «оборотні засоби», варто розглянути розвиток базового поняття «оборотний капітал».

Слід зазначити, що термін «оборотний капітал» часто ототожнюють з поняттями «оборотні засоби», «оборотні фонди», «оборотні активи», оскільки їх помилково вважають абсолютними синонімами. Відмінності між цими термінами будуть розглянуті нижче.

Із урахуванням різноманіття трактувань економічної категорії «оборотний капітал» в таблиці А.1 (Додаток А) наведено їх систематизація.

У радянський період термін «оборотний капітал» як невластивий соціалістичній економіці був замінений поняттям «оборотні кошти». Питання, що стосуються трактування поняття оборотних засобів та ефективності їх використання, широко розглядалися радянськими економістами.

Розподіл всієї авансованої вартості в радянській господарській практиці на дві частини – основну і оборотну – було введено декретом «Про державні промислові підприємства, що діють на засадах комерційного розрахунку (трестах)» від 10 квітня 1923 р.

Різноманіття трактувань термінів «оборотний капітал», «оборотні кошти», «оборотні активи» залишає питання, що розглядається, в числі дискусійних.

У Великій економічній енциклопедії України під оборотними засобами розуміються «предмети праці (сировина, матеріали, паливо), які в кожному виробничому циклі споживаються цілком, втрачаючи і видозмінюючи свою натуральну форму» [14]. Автори оборотні фонди повністю ототожнюють з обіговими коштами [13], а оборотний капітал розглядають з позиції трактування К. Маркса як «частину виробничого капіталу, вартість якого цілком переноситься на виготовлений товар».

На жаль, представники сучасної економічної науки не приділяють належної уваги вивченню та аналізу економічної категорії «оборотний капітал».

Ряд українських вчених не бачать суттєвої різниці між економічними поняттями «оборотні кошти», «оборотні активи» і «оборотний капітал» [16]. Об'єднавши вищевказані терміни, представники цієї точки зору змішують фінансову, економічну і бухгалтерську категорії. Оборотні кошти в даному трактуванні розглядаються як елемент бухгалтерської звітності.

Нижче розглянуті загальні риси і відмінності понять «оборотні кошти» та «оборотні активи». У Економічному термінологічному словнику-довіднику [19] під оборотними активами розуміються нормовані і ненормовані оборотні кошти підприємства, що відображаються в активі їх бухгалтерського балансу. Автори Фінансово-економічного словника [49], розглядаючи категорію «оборотний капітал», приписують і їй бухгалтерську сутність: це «...перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями ...».

Бухгалтерський облік також оперує терміном «оборотні активи» [18]. Якщо розглядати визначення щодо оборотних активів, дане в НС(П)БО 1 як основне, то очевидна різниця між оборотними активами і обіговими коштами, так як їх склад не збігається. Оборотні активи – це другий розділ активу бухгалтерського балансу, в який включені матеріальні запаси, грошові кошти (в тому числі і готівку), дебіторська заборгованість і короткострокові фінансові вкладення. У той час як під оборотними засобами розуміється сума грошових коштів для формування оборотних фондів і фондів обігу. Також є ще одна важлива відмінність: частина оборотних активів (паливо, сировина та ін.) споживається і витрачається в процесі виробництва, в той час як оборотні

засоби авансовані у виробництво, тобто вони не витрачаються та не споживаються.

У сучасному словнику економіста та підприємця оборотні активи – це найбільш рухлива частина капіталу підприємства, яка на відміну від основних засобів є більш «плинною» та легко перетворюється в грошові засоби; частина коштів виробництва, цілком споживана протягом виробничого циклу [21].

З урахуванням різноманіття трактувань економічного терміну «оборотний капітал» і економічних понять, тісно пов'язаних між собою з ним, в таблиці А.2 (Додаток А) наводяться їх визначення з урахуванням вищевказаних особливостей.

Підсумовуючи, можна зробити наступні висновки:

1. Економічні категорії «оборотний капітал», «оборотні кошти», «оборотні фонди», «оборотні активи» не є тотожними. Кожен з вищевказаних термінів має як певну схожість з економічним поняттям «оборотний капітал», так і ряд характерних ознак. Це пов'язано зі специфікою їх застосування в різних сферах економічної науки: менеджменті, фінансах, статистиці, бухгалтерському обліку.

2. У сучасній економічній науці часто ототожнюють терміни «оборотний капітал» і «оборотні кошти». Оборотні кошти були і залишаються однією з найскладніших економічних категорій. На даний час існує декілька трактувань:

- оборотні кошти – це сума вартості оборотних фондів і фондів обігу;
- оборотні кошти являють собою вартість товарно-матеріальних цінностей підприємства;
- оборотні кошти висловлюють витрати, авансовані в процесі кругообігу у вартість оборотних фондів і фондів обігу.

Головною для оборотних коштів є платіжно-розрахункова функція.

3. Представники сучасної економічної науки обходять стороною питання, що стосується вивчення оборотного капіталу. Найбільш повний його аналіз здійснювався радянськими вченими економістами в 1970-1980 рр.

Сутність та методика економічної категорії «оборотні засоби» розроблена та визначена в працях вітчизняних та зарубіжних учених. Згруповані поняття в таблиці А.3 (Додаток А).

Структура оборотних засобів – кількісне співвідношення окремих груп і видів у загальній вартості оборотних засобів. Загальну структуру оборотних засобів підприємства зображено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Структура оборотних засобів підприємства

Для початку та проведення підприємницької діяльності необхідно мати достатньо ресурсів, включаючи оборотні кошти. Накопичений капітал підприємства відображається в бухгалтерському балансі у розділах "пасиву", де вказуються джерела формування оборотних коштів, а в "активах" балансу – майно, тобто напрямки його використання [27].

Мета формування підприємницького капіталу - задоволення господарських потреб. Однак формування оборотних коштів здійснюється, перш за все, для забезпечення підприємства активами, які в процесі обігу забезпечують отримання прибутку.

Основними критеріями (принципами) вибору джерел формування оборотних засобів для забезпечення напрямів діяльності є (рис. 1.2):

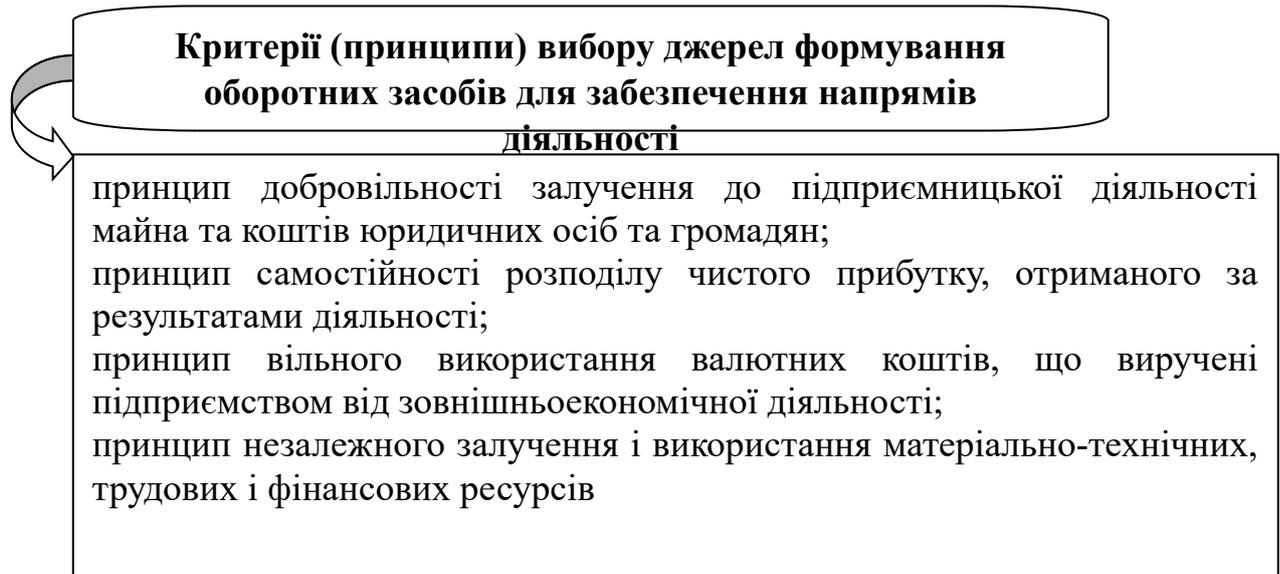

Рисунок 1.2 – Критерії (принципи) вибору джерел формування оборотних засобів для забезпечення напрямів діяльності

Ключові проблеми, що виникають при формуванні оборотних засобів (рис. 1.3):

У таблиці А.4 (Додаток А) наведено склад джерел формування оборотних активів.

Розглянемо зміст кожного з цих джерел на основі сучасних вітчизняних та зарубіжних досліджень з фінансового аналізу [14].

Як правило, стабільна мінімальна частина оборотного капіталу формується за рахунок власного капіталу. Підприємство може вільно розпоряджатися власним оборотним капіталом, підвищуючи ефективність і стійкість своєї діяльності.

Ключові проблеми, що виникають при формуванні оборотних засобів

визначення необхідного обсягу оборотних засобів для забезпечення виконання стратегічних та поточних виробничих завдань;
врахування циклічної специфіки використання оборотних засобів, мінливості їх складу та структури;
комплексне обґрунтування заходів щодо скорочення виробничих та природних втрат оборотних засобів, зокрема через удосконалення виробничих технологій, пошук взаємозамінних матеріально-сировинних компонентів, наукові підходи в організації праці;
визначення потреб зовнішнього середовища щодо обсягів і якості створюваної продукції, її конкурентоспроможності, а також відповідності суспільним потребам;
розробка системи мотивації прискорення чи уповільнення оборотності оборотних засобів та принципових стратегій поведінки підприємства за умов зміни ринкового середовища;
вибір оптимальних джерел і стратегій фінансування та кредитування оборотних засобів

Рисунок 1.3 – Ключові проблеми, що виникають при формуванні оборотних засобів

Статутний капітал - це загальна сума внесків (обчислена в грошах), зроблених власниками майна у розмірах, визначених установчими документами, для забезпечення діяльності підприємства на момент його створення.

Додатковий капітал відображає збільшення вартості майна в результаті проведеної державою переоцінки основних засобів та незавершеного будівництва, за яку отримано грошові кошти та майно понад вартість переданих акцій.Dodatkovий капітал може бути використаний для збільшення статутного капіталу, погашення збитків, отриманих у звітному році, а також для розподілу між засновниками товариства та іншими особами. У таких випадках порядок використання додаткового капіталу визначається власниками товариства відповідно до установчого документа, як правило, з урахуванням результатів звітного року.

Резервний капітал використовується для відшкодування збитків від господарської діяльності, коли немає іншої можливості їх відшкодування. Розмір резервного капіталу та обов'язкових відрахувань від чистого прибутку визначаються чинним законодавством та статутом товариства.

Нерозподілений прибуток - це чистий прибуток (або його частина), який не розподіляється між акціонерами (засновниками) у вигляді дивідендів і не використовується на будь-які інші цілі. Зазвичай ці кошти використовуються для накопичення майна підприємства або поповнення обігових коштів у вигляді вільних грошових коштів, тобто для забезпечення нового обороту в будь-який час.

Створення інших фондів на підприємстві, зокрема фондів накопичення (відрахувань та порядку їх використання), може бути регламентовано в статуті підприємства або в обліковій політиці.

Позиковий оборотний капітал формується за рахунок банківських кредитів і позик. Він надається підприємству в тимчасове користування. Мета позикового капіталу - фінансування витрат, пов'язаних з придбанням основних і оборотних активів, фінансування сезонних потреб підприємства, тимчасове збільшення запасів і дебіторської заборгованості, сплата податків. Потреба компанії в позиковому оборотному капіталі також покривається планом і відображається в бізнес-плані.

Додатковий оборотний капітал (вільний) складається з існуючої кредиторської заборгованості (товари, роботи та послуги, виставлені рахунки, аванси, бюджет, позабюджетні платежі, страхування, компенсації, учасники та внутрішні розрахунки). [16].

У процесі кругообігу капіталу джерела фінансування оборотних активів нерозривно пов'язані між собою. На жаль, при споживанні сировини і матеріалів для виробництва не враховуються кошти, спрямовані на придбання виробничих запасів, що впливає на швидкість обороту, сповільнюючи або прискорюючи його. Характер джерел формування власного і позикового капіталу та напрями їх використання також впливають на ефективність управління оборотними активами та капіталом в цілому. Раціональне

формування та використання оборотних активів впливає на виробничий процес, фінансовий стан і результати діяльності підприємства, дозволяючи йому успішно використовувати мінімально необхідний за певних умов оборотний капітал.

Поточні активи класифікуються як валові, чисті або власні, залежно від характеру їх фінансування. Валові оборотні активи характеризуються загальною сумою активів, що складаються з власного та позикового капіталу. У балансі підприємства вони представлені як сума другої та третьої частин активів. Відповідно до наведеного визначення основним призначенням оборотних засобів є забезпечення безперервності та ритмічності виробництва. Коли більша частина коштів зосереджена у виробничій зоні, їх використання буде більш ефективним.

Підприємства, пов'язані з сільськогосподарським виробництвом, мають свої нюанси та відмінності у формуванні оборотних коштів [14].

Важливу роль відіграє сезонність сільськогосподарського виробництва, взимку доводиться резервувати великі обсяги насіння, добрив, паливно-мастильних матеріалів для використання в інші періоди.

У різні пори року спостерігаються значні нерівномірності витрат оборотних коштів та зміни їх структури. Більша частина оборотних коштів закладена восени і триває незавершений процес. Частина продукції, виробленої сільськогосподарськими підприємствами, не продається, а використовується у формі оборотних коштів при наступному відтворенні: насіння, корми, молоко.

1.2. Класифікація оборотних засобів підприємства

Наразі немає єдиної системи класифікації оборотних засобів підприємства. Розглянемо найбільш розповсюджені у наукових кругах.

Зарубіжна практика функціонування підприємств у ринковому середовищі свідчить про особливості інших класифікацій розподілу оборотного капіталу (табл. А.5 Додатку А).

Ця класифікація є більш складною і використовується в сучасній економічній практиці. Однак за цією класифікацією оборотний капітал можна поділити на нормовані та ненормовані складові, що не є необхідним в ринкових умовах, коли всі складові ліквідних активів повинні бути нормованими.

На рисунку 1.4 представлено основні напрямки, за якими класифікувати можна оборотні засоби підприємства.

Рисунок 1.4 – Класифікаційні ознаки оборотних засобів підприємства

Розглянемо на рисунку 1.5 класифікацію за деякими з них.

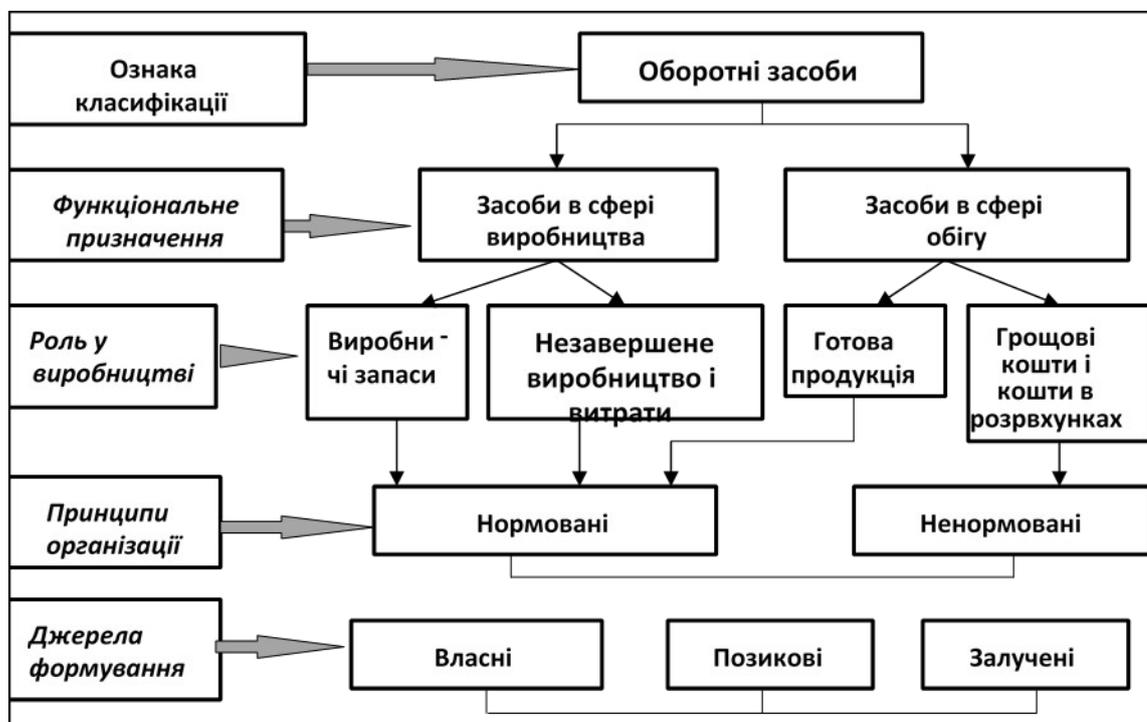

Рисунок 1.5 – Класифікація оборотних засобів підприємства

Поділ оборотних засобів на оборотні виробничі фонди та фонди обігу необхідний для окремого обліку та аналізу часу перебування у процесах виробництва та обігу.

У таблиці 1.1 згруповано оборотні засоби підприємств відповідно до їх функціональної ролі у виробничому процесі.

Таблиця 1.1 – Склад оборотних засобів за функціональною роллю в процесі виробництва

Група оборотних коштів	Склад	
1. Оборотні виробничі фонди		
1.1. Виробничі запаси:	- сировина;	- будівельні матеріали;
	- основні матеріали;	- тара;
	- допоміжні матеріали;	- запасні частини;
	- покупні напівфабрикати й комплектуючі вироби;	- малоцінні й швидкозношувані предмети;
	- паливо;	
1.2. Засоби в процесі виробництва:	- незавершене виробництво;	
	- напівфабрикати власного виготовлення;	
	- витрати майбутніх періодів.	
2. Фонди обігу		
2.1. Нереалізована продукція:	- готова продукція на складах підприємства;	
	- товари для перепродажу.	
2.2. Грошові кошти та їх еквіваленти:	- каса;	
	- розрахунковий рахунок.	
2.3. Поточні фінансові інвестиції		
2.4. Дебіторська заборгованість	- за товари, роботи, послуги;	- за виданими авансами;
	- векселі отримані;	- з нарахованих доходів;
	- за розрахунками з бюджетом;	- інша поточна дебіторська заборгованість.
	- із внутрішніх розрахунків;	
2.5. Інші оборотні активи		

Класифікація оборотного капіталу на власний, позиковий та додатковий капітал показує джерела та форми надання оборотних коштів підприємствам у постійне або тимчасове користування [58].

Класифікація оборотних активів за ступенем ліквідності характеризує якість грошового циклу підприємства. Мета цієї класифікації - виявити оборотні активи з низькою ймовірністю реалізації. Ефективне управління

формуванням оборотного капіталу компанії вимагає не тільки пошуку та залучення додаткових джерел фінансування, але й їх раціонального розміщення в активах компанії, особливо в оборотних активах. Склад оборотних активів за ступенем ліквідності наведено в таблиці 1.2. [12].

Таблиця 1.2 – Склад оборотних активів за ступенем ліквідності

Група оборотних коштів	Зміст	Статті балансу
1. Найбільш ліквідні активи	1.1. Грошові кошти та їх еквіваленти 1.2. Короткострокові фінансові інвестиції	р. 1160 + р. 1165
2. Швидко реалізовані активи	2.1. Поточна дебіторська заборгованість 2.2. Короткострокові векселі отримані 2.3. Інші оборотні активи	р. 1125 + р. 1130 + р. 1135 + р. 1140 + р. 1145 + р. 1155 + р. 1120 + р. 1190
3. Повільно реалізовані активи	3.1. Виробничі запаси 3.2. Незавершене виробництво 3.3. Товари 3.4. Готова продукція 3.5. Витрати майбутніх періодів	р. 1100 + р. 1110 + р. 1170

Більш детально структуру та склад оборотних активів представлено на рисунку 1.6.

Цікавою є думка Дядюка М.А. [38]. Дослідник класифікує їх на п'ять груп:

–абсолютно ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти, наявні фінансові інвестиції, які не потребують реалізації і вже є платіжним засобом)

–високоліквідні активи (ті, що можуть бути конвертовані в готівку протягом одного місяця);

–середньоліквідні активи (вся дебіторська заборгованість та запаси готової продукції зі строком погашення від одного до шести місяців);

–активи з низькою ліквідністю (виробничі запаси ресурсів, витрати майбутніх періодів зі строком погашення понад шість місяців);

–неліквідні активи (активи, які не можуть бути продані окремо, але можуть бути продані в складі інтегрованої групи активів).

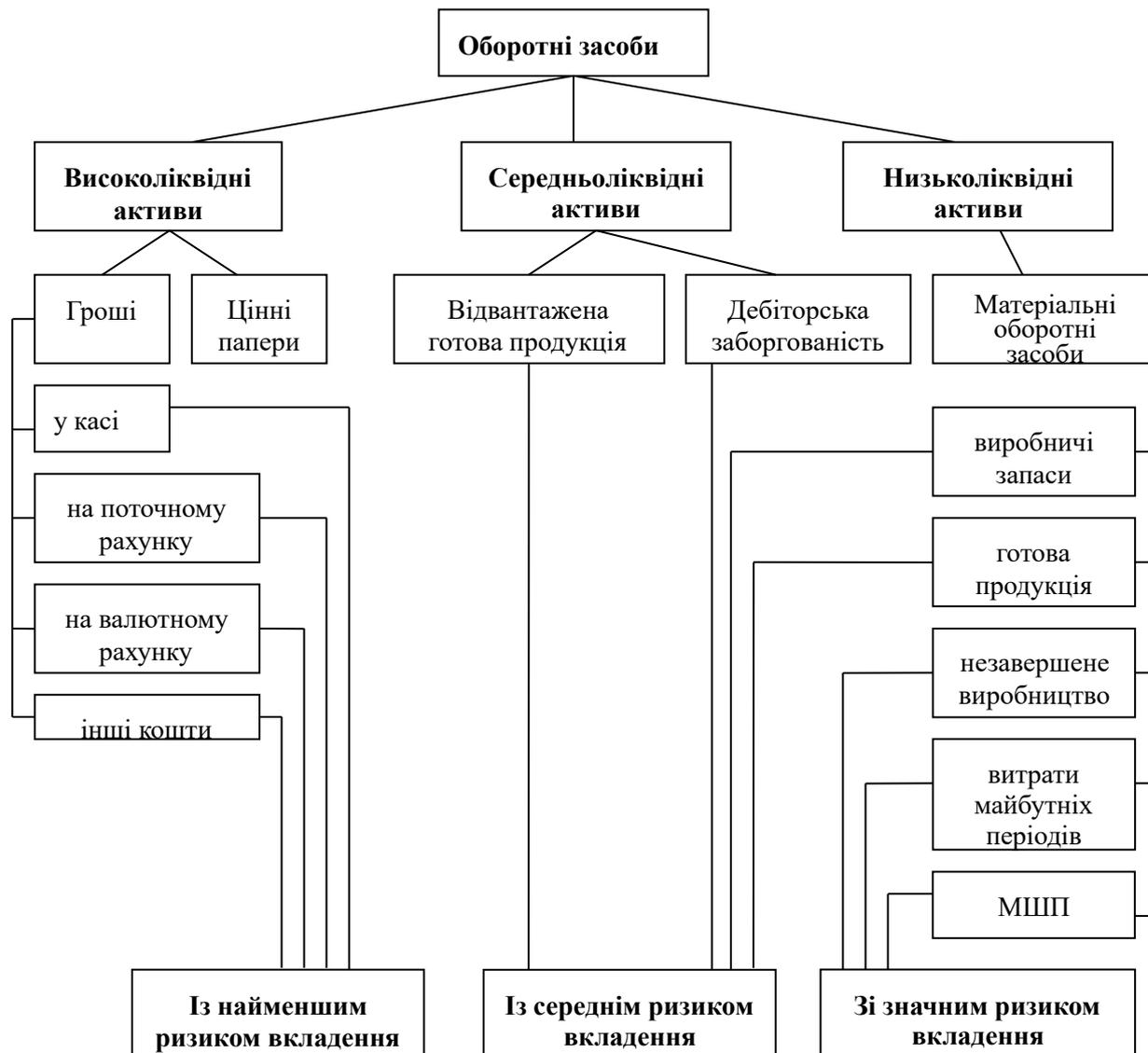

Рисунок 1.6 – Структура оборотних засобів за рівнем ліквідності

В залежності від того, як організовано управління оборотними засобами та через необхідність оптимізації розмірів запасів вони класифікуються на:

– нормовані оборотні кошти – це частина активів, до яких відносяться всі без винятку оборотні виробничі фонди, а також готова продукція на складі, що входить до складу фондів обігу, а головною відмітною особливістю є наявність економічно обґрунтованої і розрахованої норми (норма матеріально-виробничих запасів, норма грошових запасів тощо);

– ненормовані оборотні активи, включають в себе виключно елементи фондів обігу, серед яких всі види грошових ресурсів, розрахунки і відвантажені, але не оплачені замовникам товари. Відсутність нормативів не

означає, що відсутній контроль за довільною та необмеженою зміною розміру цих елементів оборотного капіталу.

–Існуючі процедури міжгосподарських розрахунків передбачають систему економічних санкцій за порушення умов договору. Останній елемент оборотного капіталу не підлягає регулюванню, оскільки являє собою тимчасовий залишок коштів, використаних за первісним призначенням. Тобто, це заборгованість за платежами до бюджету, залишки коштів акцизного та накопичувального фондів, а також залишки відрахувань на соціальне страхування. [12].

Нормований оборотний капітал відображається у фінансовому плануванні, тоді як ненормований оборотний капітал не підлягає плануванню.

На завершення слід зазначити, що класифікація оборотних активів на групи за різними критеріями є важливою умовою управління оборотними активами підприємства. В умовах фінансової нестабільності це часто є однією з головних складових успішної системи управління. Ефективне управління ліквідними активами також визначає платоспроможність компанії, її прибутковість, формування здатності справлятися з непередбачуваними подіями та рівень виробництва і продажів.

Класифікація оборотних активів на основі оцінки їх вартості в ринковому середовищі дозволить покращити управління не тільки основними елементами оборотних активів, а й джерелами їх формування. З точки зору антикризового управління, ліквідні активи слід диференціювати за ступенем захисту від інфляції, рівнем і видом ризику, ступенем ліквідності та ступенем прибутковості.

Важливо акцентувати увагу на класифікації оборотних засобів сільськогосподарських підприємств згідно з бухгалтерськими стандартами та їх відображенні у балансі, оскільки це сприяє оптимальному збиранню інформації для управління виробництвом [14].

Відповідно до бухгалтерських стандартів, оборотні активи в активі балансу класифікуються за наступними категоріями (табл..А.6 Додатку А).

Оборотні засоби сільськогосподарських підприємств, залежно від їхньої ролі та участі у виробництві, поділяються на (рис. 1.7):

Рисунок 1.7 – Склад оборотних засобів аграрних підприємств

Організація, формування та рух оборотних коштів на сільськогосподарських підприємствах відрізняються від аналогічних процесів у промисловості через специфіку сільськогосподарського виробництва. Наприклад, біологічний процес вирощування худоби, який є частиною оборотних коштів, потребує тривалого періоду, так само як і значні запаси кормів на зимовий період.

Через сезонність сільськогосподарського виробництва нам доводиться зберігати значні обсяги насіння, добрив, паливно-мастильних матеріалів та використовувати їх у інші періоди року.

Спостерігається значна нерівномірність витрат оборотного капіталу та зміни їх структури в різні пори року. Більша частина оборотних коштів закладена восени і триває незавершений процес.

Також частина продукції, вироблена сільськогосподарськими підприємствами, не продається, а використовується у формі оборотних коштів при наступному відтворенні: насіння, корми, молоко.

1.3. Система управління ефективністю використання оборотних коштів підприємства

Важливим аспектом фінансової політики підприємства виступає ефективне управління оборотними засобами.

Основними напрямками управління оборотним капіталом є (рис. 1.8):

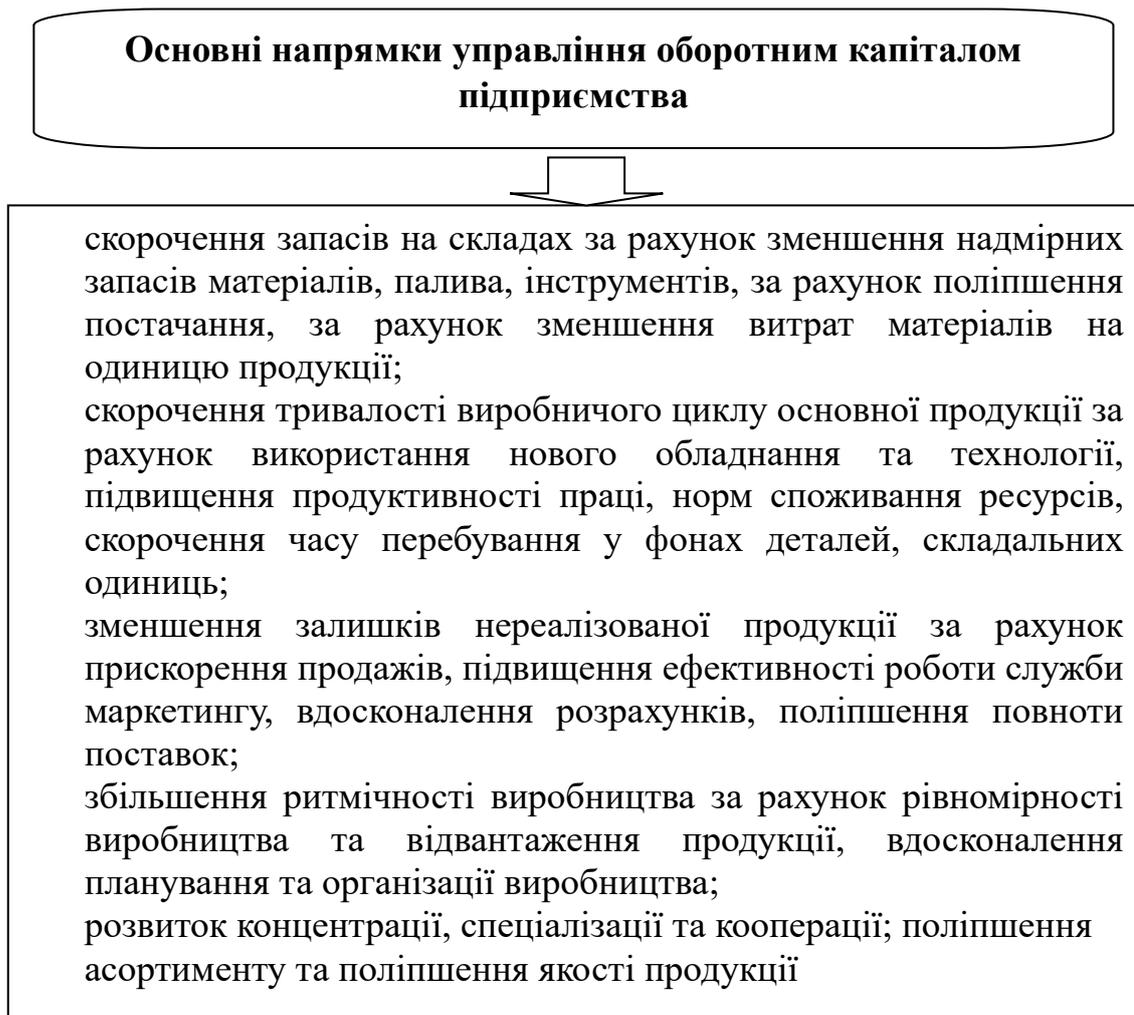

Рисунок 1.8 – Основні напрямки управління оборотним капіталом підприємства

Основні цілі управління оборотним капіталом включають:

- 1) Забезпечення належного рівня економічних та фінансових показників діяльності підприємства, зокрема в частині управління оборотними активами.
- 2) Оптимізація структури оборотних коштів та досягнення конкурентних переваг шляхом зменшення витрат.

Для забезпечення успішної реалізації політики управління оборотним капіталом необхідно [49]:

- 1) оптимізувати склад і структуру оборотних активів за рахунок прискорення оборотності оборотних активів у цілому та їх окремих елементів;
- 2) оптимізувати кількість готівки шляхом постійного контролю за сумою оборотних активів у грошовій формі, в абсолютно ліквідній формі, а також шляхом надання відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які за необхідності можуть швидко трансформуватися в грошові кошти, дозволить підтримувати належну платоспроможність підприємства;
- 3) оптимізувати запаси компанії шляхом оцінки загального попиту на сировину на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії сировини, регулярного контролю за умовами зберігання;
- 4) оптимізувати структуру товарів за рахунок зменшення виробництва товарів з низькою рентабельністю та збільшення виробництва товарів при позитивній прибутковості та хорошому попиті;
- 5) оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом моніторингу стану розрахунків з боржниками, оцінки платоспроможності та ділової репутації боржників, страхування ризиків тощо;
- 6) зменшити тривалість фінансового циклу за рахунок прискорення обороту запасів та дебіторської заборгованості та некритичного уповільнення обороту кредиторської заборгованості перед постачальниками;
- 7) підвищити прибутковість підприємства за рахунок своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій.

Управління оборотними коштами вимагає аналізу факторів, які впливають на їх структуру та ефективність. Ці фактори, що впливають на підприємство, потрібно вивчати з урахуванням макро-, мезо- та мікросередовища (табл. А.7).

Зниження ефективності використання оборотного капіталу або втрата ліквідності проявляються в таких умовах:

1. Недостатність грошових коштів для підтримання поточної діяльності, можливих інвестицій і неочікуваних витрат. Відсутність грошових ресурсів на будь-якому етапі оборотного капіталу призводить до ризику втрати потенційного прибутку, невиконання зобов'язань за контрактами та зупинки виробничих процесів.

2. Зниження власного кредитного потенціалу призводить до збільшення обсягу дебіторської заборгованості. Це явище має подвійний характер у контексті відтворення оборотного капіталу. З одного боку, збільшення дебіторської заборгованості свідчить про покращення ліквідності та потенційних доходів. З іншого боку, важливо для підприємства розглядати способи подолання цієї заборгованості, оскільки її зростання може призвести до іммобілізації власного оборотного капіталу і втрати ліквідності, а також до зупинки виробничих процесів.

3. Відхилення від необхідного рівня виробничих запасів для виконання контрактних зобов'язань може призвести до збільшення ризику додаткових витрат або зупинки виробництва.

4. Надмірний оборотний капітал у формі неліквідних активів може знизити доходи та збільшити витрати на зберігання.

5. Надмірний обсяг кредиторської заборгованості, особливо зі строками погашення, може створювати значні пропуски в оплаті. При великому обсязі дорогих кредитів і невикористаних запасах підприємство може стикнутися з нестачею грошових коштів для виконання зобов'язань.

6. Неправильне поєднання довгострокових і короткострокових джерел фінансування може призвести до додаткових витрат. У деяких випадках,

незважаючи на вищу вартість довгострокових джерел, вони можуть бути більш економічно вигідними, забезпечуючи менші втрати ліквідності.

Оскільки час виступає важливим фактором у визначенні ефективності управління оборотними активами, їх оборотність визначається комплексом взаємопов'язаних показників. Кожен елемент оборотних активів має свою унікальну природу обороту: для виробничих запасів (матеріальних ресурсів) це їхнє введення в виробництво, для незавершеного виробництва - переміщення на склад готової продукції, для залишків сільськогосподарської продукції на складі - їх відвантаження тощо [63].

Залежно від частки оборотного капіталу в структурі активів, для управління оборотними активами можна визначити дві стратегії: консервативну і агресивну. Консервативна стратегія характеризується невеликим обсягом оборотних активів і обмежує їхнє зростання. Це призводить до високого ризику втрати ліквідності, оскільки платежі не завжди синхронізуються з надходженнями.

Таку стратегію можна використовувати в умовах передбачуваного рівня продажів, запасів і платежів, які не піддаються кризовому впливу.

Агресивна стратегія, натомість, характеризується високим рівнем оборотних активів при низькій оборотності, що забезпечує високий рівень ліквідності, але може призвести до низької рентабельності капіталу.

Система управління оборотним капіталом підприємства розробляється за такими основними етапами (табл. А.8 Додатку А) [47].

Отже, система управління оборотним капіталом представляє собою цілеспрямовану систему організованих взаємодій між об'єктом та суб'єктом управління, що реалізується через виконання функцій управління з використанням різноманітних методів, інструментів та фінансово-економічних засобів для аналізу та зміни взаємопов'язаних процесів формування та використання оборотного капіталу та їх джерел фінансування. Ця система враховує обсяг, склад та структуру оборотних коштів з урахуванням впливу різноманітних факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

1.4. Методичні підходи до визначення впливу ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності підприємства

Ефективне використання оборотних коштів полягає в їх оптимальному використанні, щоб забезпечити стабільний фінансовий стан і досягнути найкращих результатів у господарсько-фінансовій діяльності при мінімальних витратах підприємства.

Основними завданнями аналізу оборотних коштів є (рис. 1.10)[12]:

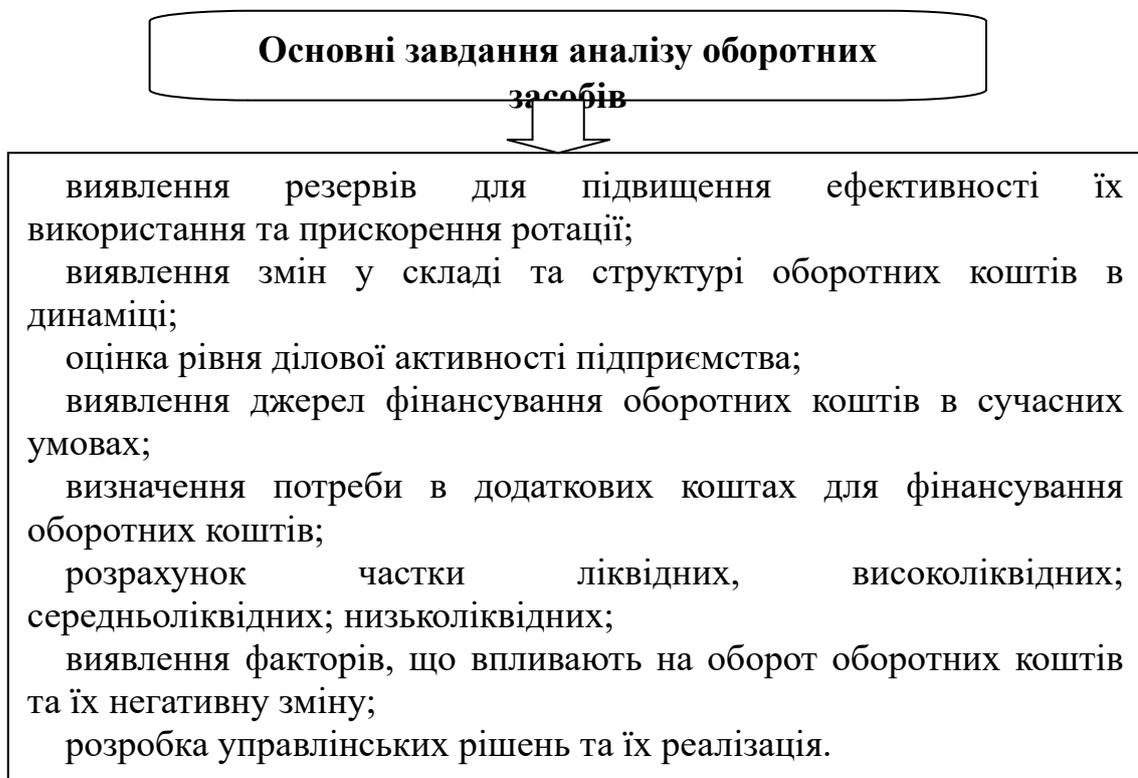

Рисунок 1.10 – Основні завдання аналізу оборотних засобів підприємства

Аналіз оборотних засобів слід проводити в певній послідовності (рис. 1.11) [43].

На початковому етапі визначаються основні цілі, яких слід досягти в процесі аналізу. Пріоритетні цілі включають:

- виявлення резервів підвищення ефективності використання оборотних коштів та розробка управлінських рішень;

- визначення стану використання оборотних коштів для встановлення рівня фінансового стану, інвестиційної привабливості кредитоспроможності підприємства;
- формування висновків щодо використання майнових цінностей підприємства тощо.
-

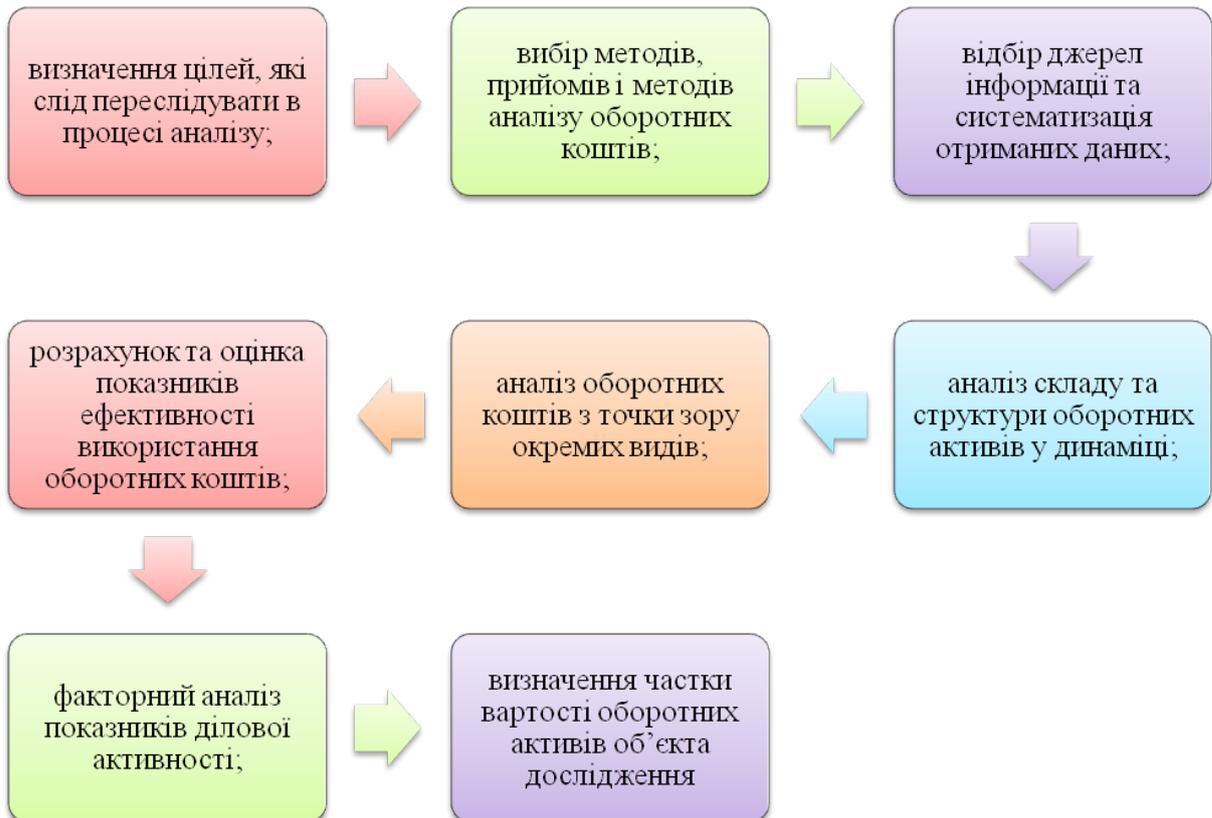

Рисунок 1.11 – Алгоритм проведення аналізу оборотних засобів підприємства

Основними показниками, що відображають ефективність використання оборотних коштів, є співвідношення ділової активності та прибутковості, наведені в таблиці А.9 (Додаток А).

Аналіз ефективності використання оборотних засобів можна розглядати в наступних видах аналізу (рис. 1.12).

Рисунок 1.12 – Аналіз ефективності використання оборотних засобів підприємства

Показники та шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства наведені на рисунку 1.13.

При підвищенні ефективності використання оборотного капіталу у відповідності зі стадіями кругообігу оборотних засобів можна виокремити три шляхи для прискорення оборотності (табл. А.10 Додатку А).

Вказані методи допоможуть підприємству збільшити швидкість обороту оборотного капіталу і, завдяки цьому, підвищити ефективність його використання, що забезпечить стабільний фінансовий стан.

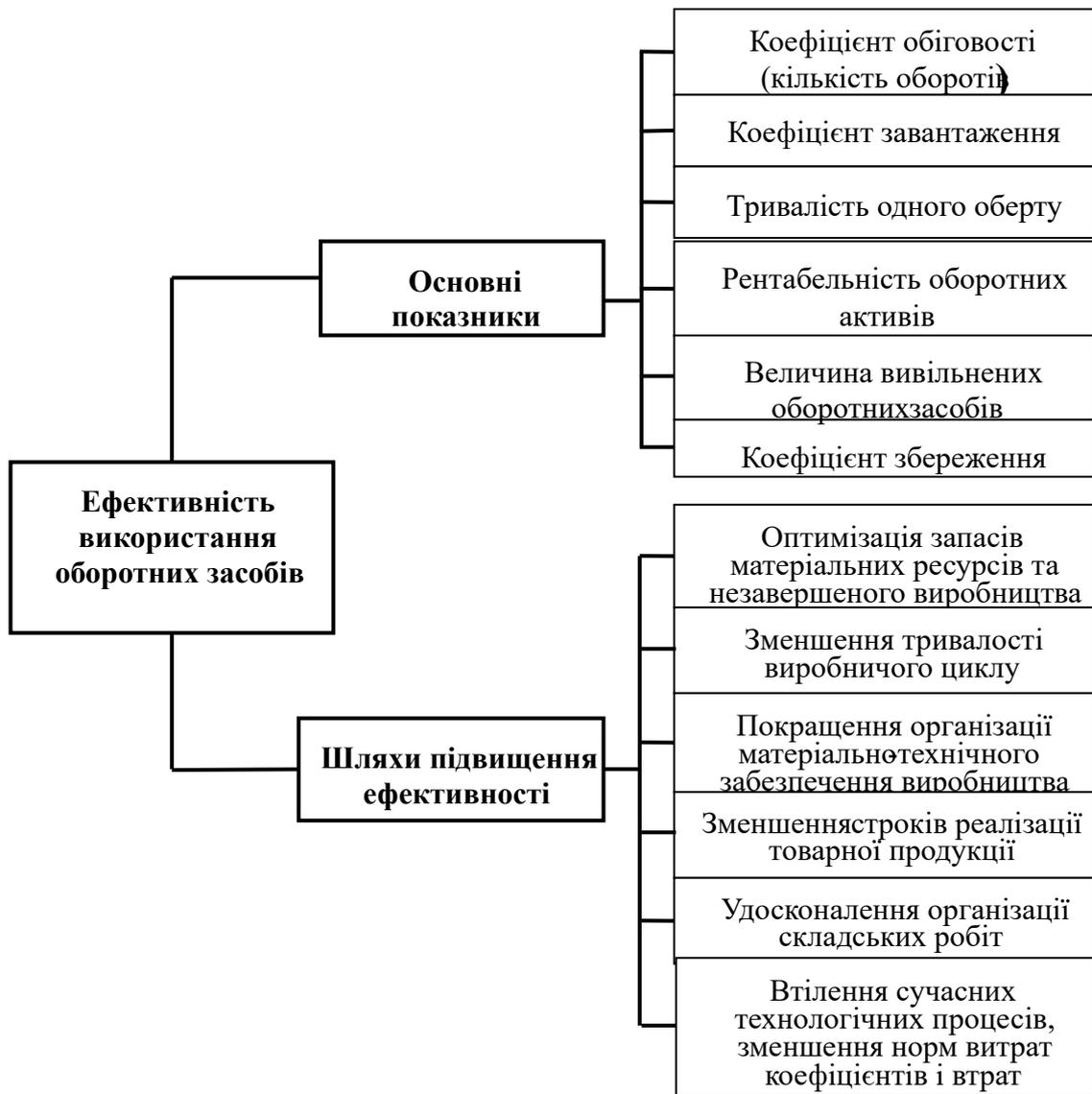

Рисунок 1.13 – Показники та способи підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства

Безперервний контроль за ефективністю використання оборотних засобів здійснюється в таких напрямках (табл. А.11 Додатку А):

Отже, оцінка ефективності використання оборотних засобів спрямована на забезпечення поточних операцій, що дозволяє максимізувати прибуток від вкладеного капіталу за умови збереження стабільності та достатньої платоспроможності підприємства.

Висновок до розділу 1.

Проаналізувавши існуючі методичні підходи, можна зробити висновок, що в даний час відсутня єдина думка щодо трактування поняття «оборотні засоби» та системи оцінки ефективності та інтенсивності їх використання.

Структура оборотного капіталу залежить від ряду факторів і змінюється з часом. Вона суттєво відрізняється в різних галузях і відображає особливості виробничих процесів, технології, організації виробництва та умов збуту.

Тому ефективне управління оборотним капіталом є важливим кроком на шляху до підтримки достатнього обсягу ліквідних ресурсів для щоденної діяльності підприємства. Оборотний капітал створює необхідні умови для продовження виробничого процесу і багато в чому визначає його ефективність. Вирішення таких питань, як формування та раціональне використання оборотних засобів, дозволяє знизити собівартість готової продукції, прискорити оборотність активів підприємства і, як наслідок, збільшити прибуток. Оборотність активів впливає на загальний фінансовий результат діяльності організації.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СФГ «КОВАЛЬЧУКІВСЬКЕ»

2.1. Проблеми, особливості та перспективи розвитку підприємств аграрного сектору України

Сільське господарство в Україні є ключовою галуззю економіки, що приносить до 20% внутрішнього валового продукту. Крім того, на кінець 2021 року агробізнес забезпечив близько 40% валютних надходжень країни і в цілому демонстрував позитивну динаміку протягом останніх п'яти років.

Україна щороку виробляє приблизно 100 мільйонів тонн зернових, що робить її одним з найбільших світових експортерів цього виду продукції. Незважаючи на ці досягнення, сільське господарство також зіткнулося зі значними проблемами, які уповільнюють його розвиток. (табл. А.12 Додатку А) [28].

Також, через тривалу нестабільність у практиці сільського господарства та військові конфлікти, у південно-центральному та східних регіонах України спостерігається погіршення родючості ґрунтів, що викликає хвилювання серед фахівців [28].

Визначимо основні особливості умов, в яких діють підприємства аграрної галузі (табл. А.13 Додатку А).

Водночас, в Україні існує значний потенціал для розвитку сільського господарства завдяки вигідному географічному положенню, сприятливим кліматичним умовам, наявності значних водних ресурсів та обширних родючих ґрунтів. Особливі переваги для аграрних підприємств в Україні можна проаналізувати в таблиці А.14.

Ці переваги відкривають широкі можливості для росту, розширення бізнесу та підвищення його конкурентоспроможності.

Поглянемо на поточний стан галузі. Посівна кампанія 2022 року виявилася дуже складною для України через військові дії, що призвели до зменшення засіяної площі на 3,5 мільйона гектарів. Крім того, окупація територій та бойові дії призвели до дефіциту робочої сили, обладнання, палива, фінансів, а також зруйнували логістичні маршрути. Всі ці фактори створили небачені раніше виклики для працівників сільського господарства.

Російська агресія суттєво вплинула на сільське господарство та світову продовольчу безпеку, враховуючи, що Україна є одним з найбільших світових експортерів зернових та олійних культур. У попередньому сезоні Україна експортувала понад 6 мільйонів тонн олії (понад 47% від загального обсягу світових продажів цього продукту). Однак початок війни призвів до серйозного впливу на світовий ринок олійних культур: ціни різко підвищилися, а обсяги поставок значно зменшилися. У березні Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (Food and Agriculture Organization, FAO) повідомила, що світовий індекс цін на продовольчу продукцію досяг історичного максимуму після стабільного зростання протягом останніх років.

На графіках, побудованих на основі даних статистичних звітів FAO, показано динаміку цього індексу протягом 2014-2023 років (рис. 2.1). [24],

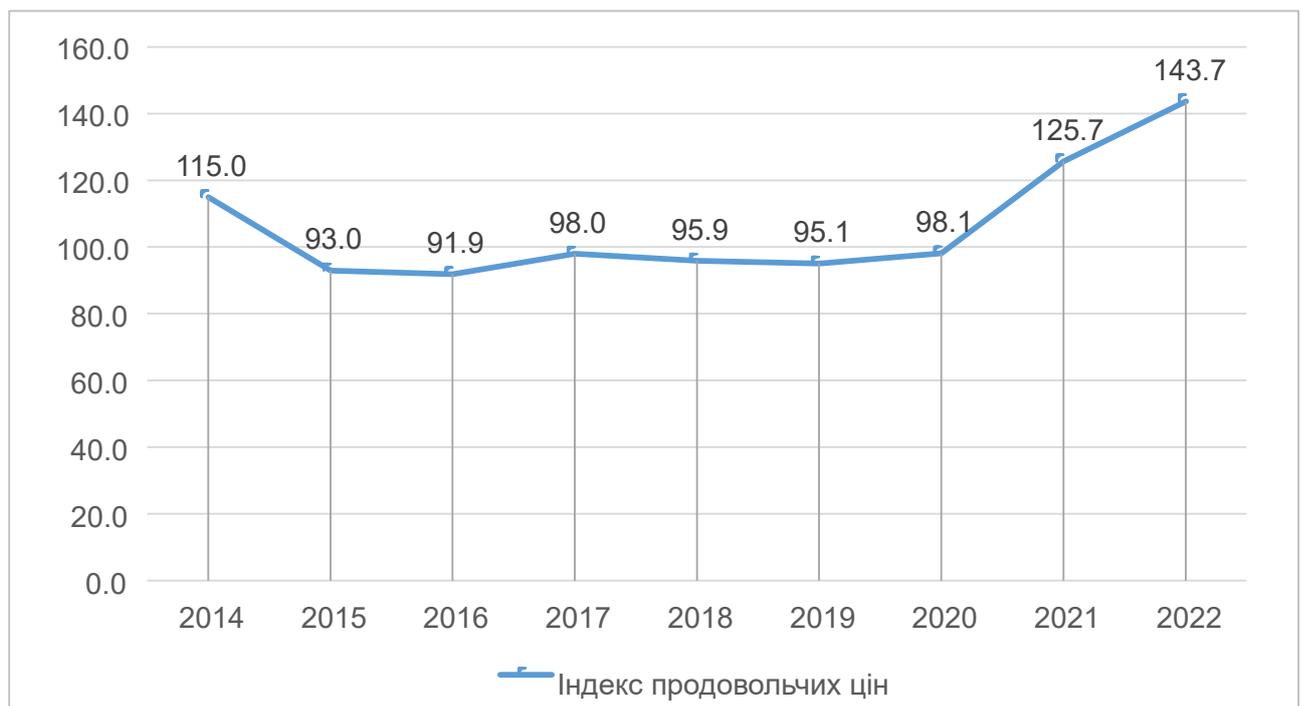

Рисунок 2.1 – Динаміка індексу цін продовольчої продукції за 2014-2022 рр.

У травні 2023 року FAO повідомила про значне падіння світового індексу цін на продовольчу продукцію, що також підкріплювалося зниженням індексів цін на рослинну олію, зернові, молочну продукцію, хоча все ще спостерігалось підвищення індексів м'ясної та цукрової продукції. (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Динаміка індексу продовольчих цін протягом березня-грудня 2022 року.

Так, у травні він становить 124,3, що приблизно на 24,4% менше за показник травня 2022 року. Розглянемо ці зміни на рис. 2.3.

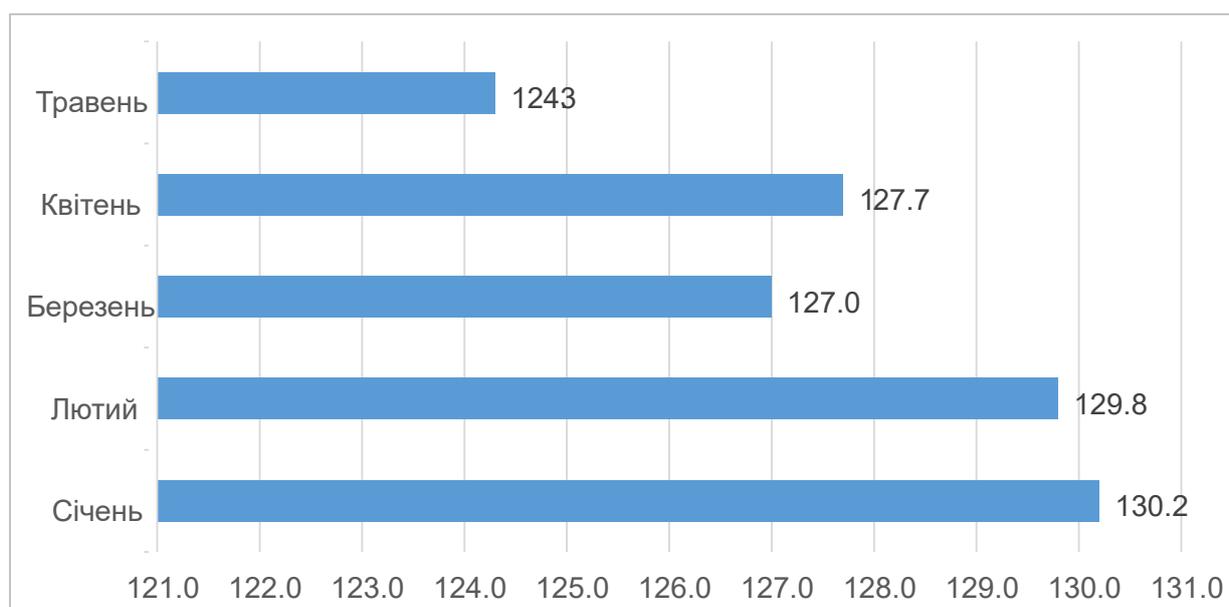

Рисунок 2.3 – Динаміка індексу продовольчих цін у січні-травні 2023 року

Згідно з даними експертів ООН, кількість людей, які стикаються з недостатньою продовольчою безпекою у всьому світі, може досягти найвищого рівня за останні 15 років через наслідки війни, пандемії COVID-19 та впливу змін клімату. Внаслідок вторгнення росії, країни Євразії стали свідками нестачі олії. Наприклад, Нідерланди та Бельгія зазнали дефіциту соняшникової олії, оскільки дві третини продукту зазвичай закупаються в Україні. Ціни на цей продукт зросли навіть у Туреччині на 30%, що призвело до масового скуповування. Ринок Індії також поніс значні втрати – протягом останніх чотирьох місяців перед війною 85% імпорту олії було саме з України.

Найперспективнішим сектором економіки України залишається агробізнес. Розглянемо динаміку кількості діючих господарюючих суб'єктів за 2017-2021 роки (рис. 2.4), сформовану на основі статистичних даних [84].

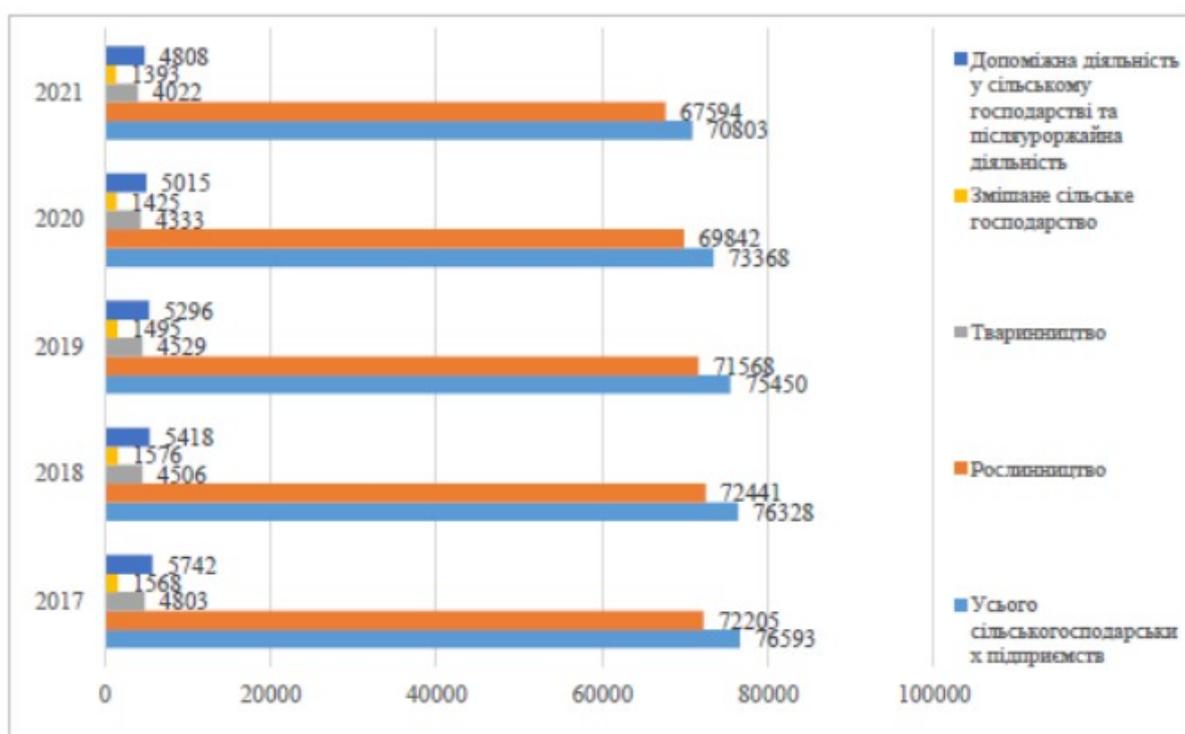

Рисунок 2.4 – Динаміка кількості діючих сільськогосподарських підприємств за видами діяльності у 2017-2021 рр.

Як видно, основною галуззю в аграрному секторі є рослинництво. Україна вирощує кукурудзу, пшеницю і ячмінь як свої основні зернові культури. Рік 2020 став випробуванням для України з економічного погляду через обмеження, пов'язані з COVID-19, а також непередбачувані погодні

умови. Валовий збір зерна в 2020 році втричі перевищив потреби внутрішнього ринку і склав 65,4 мільйонів тонн.

З початком війни, аграрний сектор стикнувся з численними викликами та проблемами. Окуповані території, ризики посівів, логістичні труднощі, цілеспрямовані обстріли сільськогосподарської техніки, нестача робочої сили, крадіжки зерна, нерозірвані снаряди та мінування полів – усе це уповільнює роботу агробізнесу, але не припиняє її повністю.

У посівної кампанії 2022 року відбулися зміни в структурі посівів, зокрема відносно пшениці, кукурудзи, соняшнику та сої. Площа посіву ярої пшениці залишилася на рівні минулого року, а площі посівів соняшника зазнали невеликого зменшення, проте залишилися високими, складаючи 4 млн 702 тис. гектарів. Спостерігалось скорочення посівних площ кукурудзи: у поточному році ця цифра становила 4 млн 639 тис. гектарів порівняно з 5 млн 500 тис. гектарів минулого року.

На 24 лютого 2023 року, що відповідає рівно одному року від початку війни, аграрний сектор зазнав загальних прямих збитків у розмірі 8,7 мільярда доларів, а непрямі збитки, які включають зменшення обсягів виробництва сільськогосподарських культур і тваринництва, перебої в логістиці та додаткові витрати через військові дії, становили 31,5 мільярда доларів [24].

Структуру збитків представлено на рисунку 2.5.

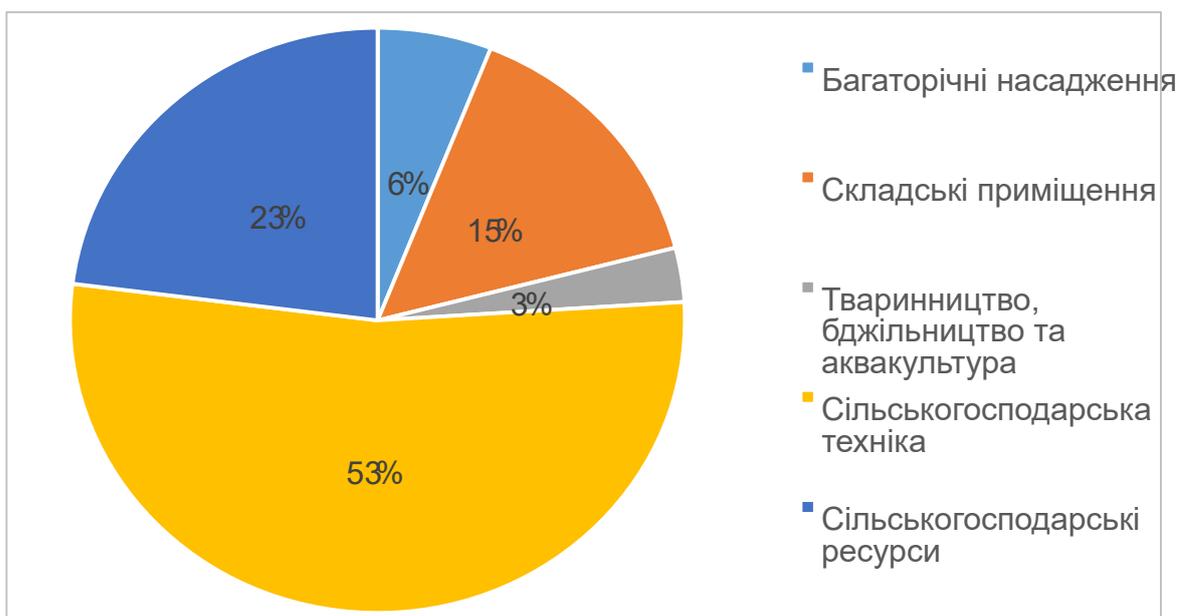

Рисунок 2.5 – Структура збитків аграрного сектору від війни

Структура збитків сільськогосподарських культур через зниження виробництва на рисунку 2.6.

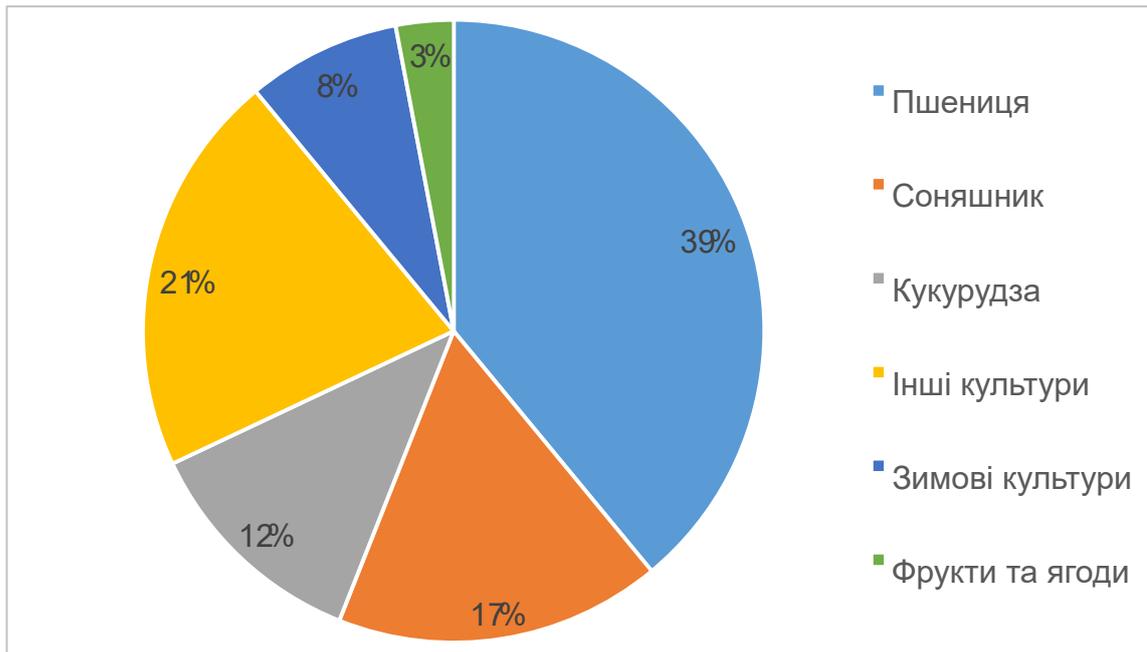

Рисунок 2.6 – Структура збитків сільськогосподарських культур через зниження виробництва

Збитки тваринництва загалом оцінюються в 1,7 млрд доларів. Структура втрат тваринництва зображена на рисунку 2.7.

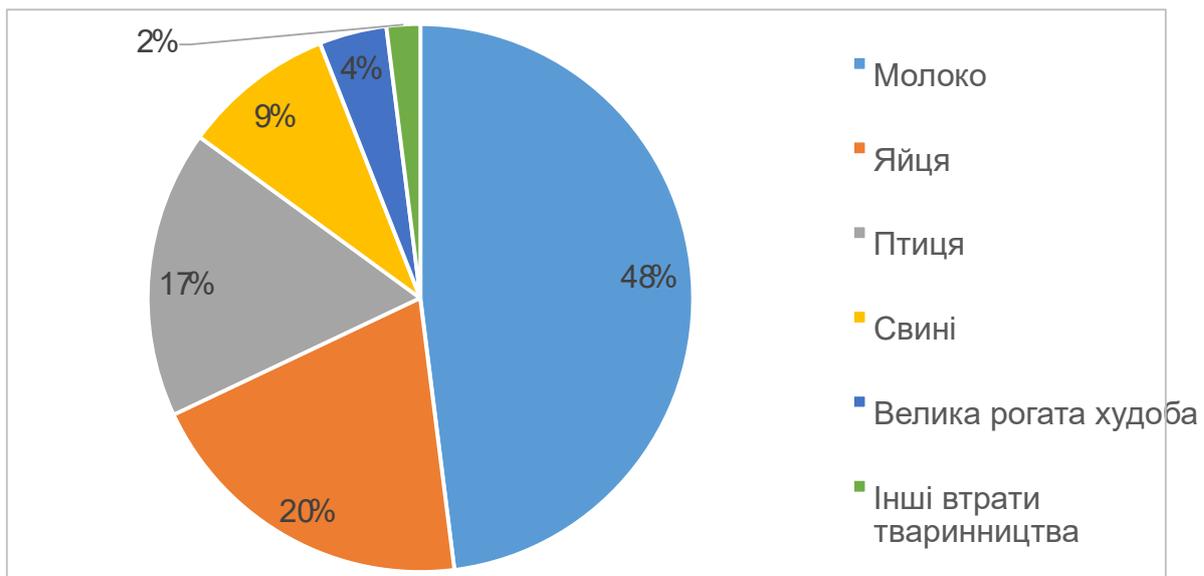

Рисунок 2.7 – Структура збитків тваринництва через зниження виробництва

Також, російське вторгнення в Україну має значний вплив на оптові ціни експортованих товарів. Це перш за все викликано блокадою українських портів

російськими морськими силами, що спричинило зниження внутрішніх цін. Незважаючи на те, що Зернова угода дозволяла експортувати частину товарів з серпня 2022 року, обсяги залишаються низькими, а витрати на перевезення – високими. Інші порушення логістики також сприяли зниженню цін на експортовані товари, загальну втрату оцінюють у 14,5 мільярда доларів. Сектор рибальства також втратив через зростання цін на ресурси та додаткові витрати, приблизно на суму 53,8 мільйонів доларів.

Іншим результатом війни в Україні є інфляція та глобальне підвищення цін, особливо на необхідні сільськогосподарські ресурси, такі як паливо та добрива. Це призвело до збільшення витрат на виробництво українського агробізнесу, де витрати на добрива складають 377,1 мільйонів доларів, а на паливо - 467,4 мільйони доларів.

Також враховуються витрати на перекультивування земель, пошкоджених під час боїв та ракетних ударів, оскільки це безпосередньо впливає на обсяг виробництва. Отже, втрати, спричинені зростанням цін на вхідні матеріали та перекультивування землі, оцінюються на суму понад 1 мільярда доларів. Тобто загальні інші збитки становлять 15,6 мільярда доларів.

Ураховуючи розміри збитків, завданих аграрному сектору, його відновлення потребує значних ресурсів.

В цілому, можна стверджувати, що аграрний сектор відіграє ключову роль у структурі економіки України та має великий потенціал і перспективи завдяки вигідному географічному розташуванню, якісним ґрунтам та іншим природним ресурсам. Однак наразі внаслідок військових дій галузь сільського господарства зазнала значних збитків, пошкоджень та руйнувань, відновлення яких потребує значних ресурсів і часу.

2.2. Організаційно-правові основи функціонування господарства

Об'єктом дослідження в даній кваліфікаційній роботі бакалавра виступає селянське (фермерське) господарство «Ковальчуківське», яке є юридичною особою та має всі ознаки такого.

Паспорт господарства представлено у таблиці А.15.

Основною метою СФГ "Ковальчуківське" є: отримання максимального прибутку від виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та подільшої реалізації.

Аналіз обсягів реалізованої продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки у вартісних показниках представлено у таблиці А.16 (Додаток А).

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про падіння загальних обсягів реалізації сільськогосподарської продукції у 2022 році (рис. 2.8).

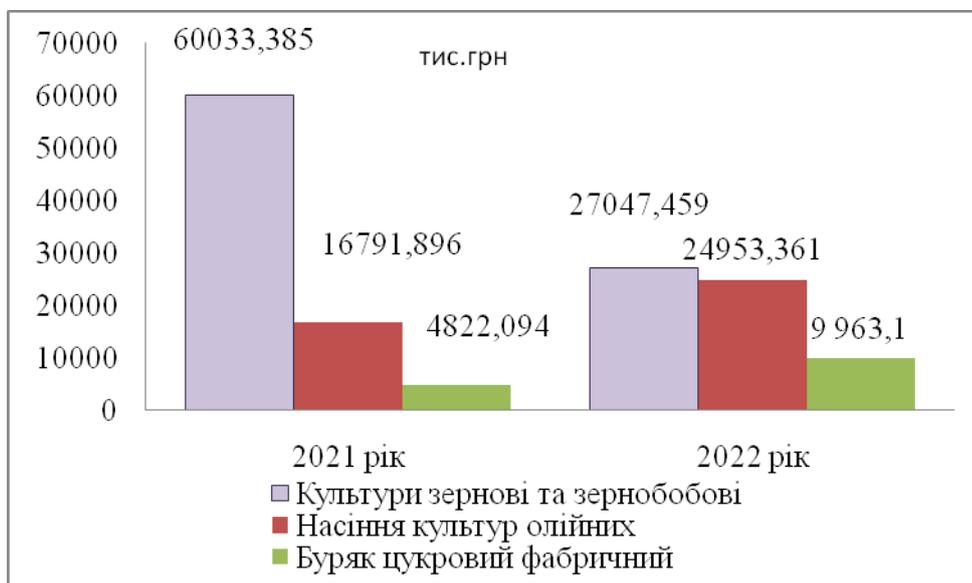

Рисунок 2.8 – Аналіз обсягу реалізованої продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки у вартісних показниках

Цьому є логічне пояснення – повномасштабне вторгнення росії на територію України. Господарство знаходиться у Харківській області, яка першою підпала під окупацію. Діяльність господарська суб'єктів підприємництва знаходилася у стадії невизначеності.

У розрізі видів продукції падіння обсягів реалізації у вартісних показниках характерні для культур зернових та зернобобових. У 2022 році багато господарств України через проблеми із паливом та ростом матеріальних витрат були змушені відмовитися від на збору врожаю та залишили його у

полях. В іншому випадку цей процес став би для них збитковим. По інших видах продукції господарство має збільшення обсягів реалізації. До таких видів відноситься насіння культур олійних та буряк цукровий фабричний.

Аналізуючи динаміку у структурі маємо аналогічні зміни. Зростає частка таких видів продукції як насіння культур олійних та буряк цукровий фабричний, та зменшується на 29,88% – культур зернових та зернобобових (рис. 2.9).

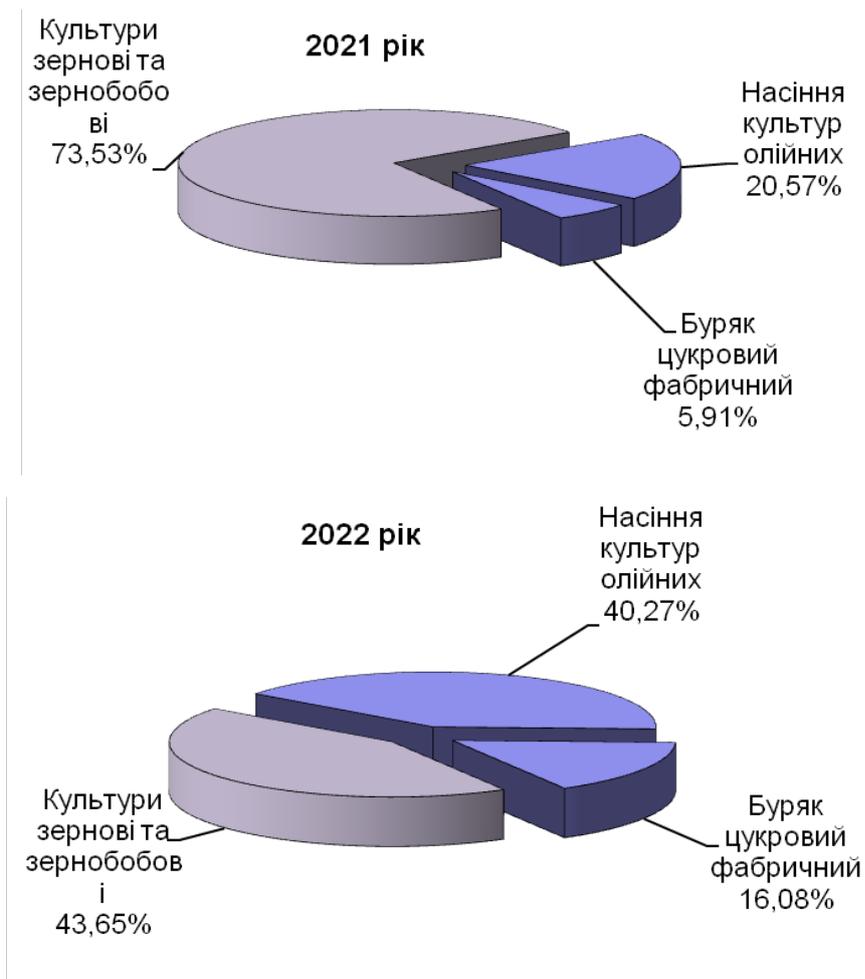

Рисунок 2.9 – Структура обсягів реалізованої продукції за видами продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки у вартісних показниках

Проаналізуємо динаміку обсягів реалізованої продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки у натуральних показниках (табл. А.17 Додатку А).

Фермерське господарство за два роки знижує обсяги реалізації у натуральних показниках на 22296 ц культур зернових та зернобобових (рис.

2.10) та на 20297 ц – цукру білого кристалічного бурякового. Обсяг реалізації насіння культур олійних у натуральних показниках зростає на 10214 ц.

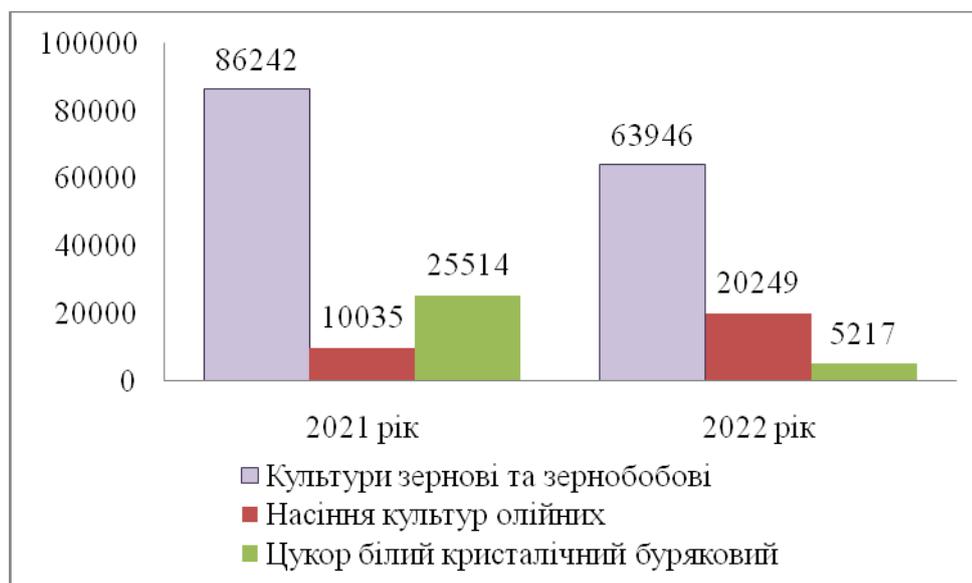
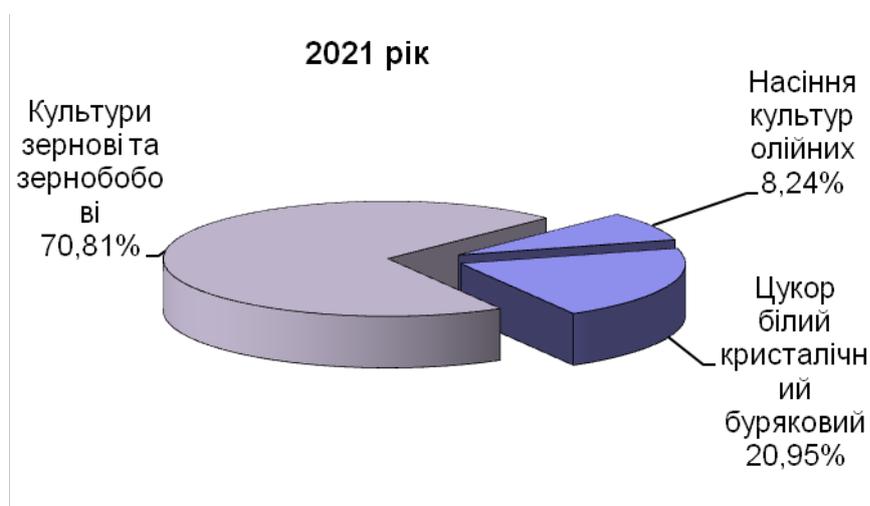

Рисунок 2.10 – Аналіз обсягу реалізованої продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки у натуральних показниках, (ц)

Динаміка структури обсягів реалізованої продукції за видами продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки у натуральних показниках представлена на рисунку 2.11.

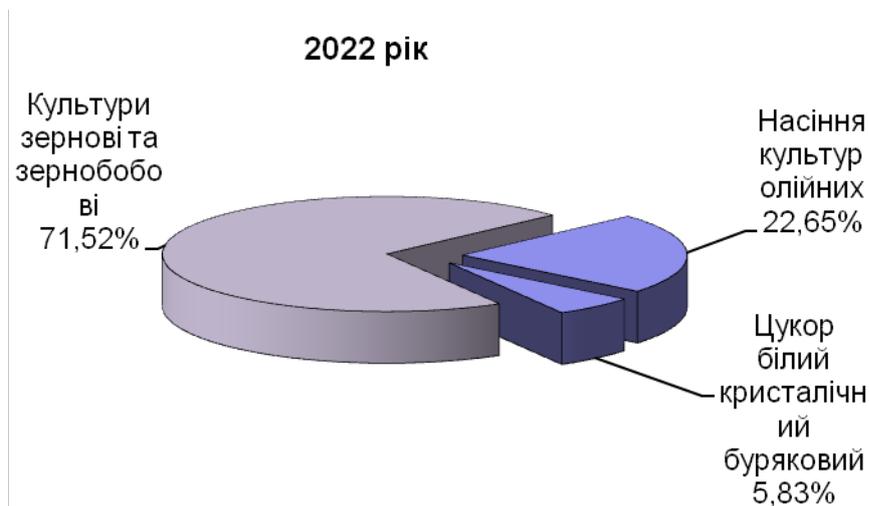

Рисунок 2.11 – Структура обсягів реалізованої продукції за видами продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки у натуральних показниках

Аналіз обсягів реалізації продукції Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2021-2022 роки показав реальний вплив кризових явищ на діяльність підприємства. Негативним фактором впливу стала війна в Україні, яка була розпочата росією 24 лютого 2022 року.

Організаційна структура управління Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» представлена на рисунку 2.12.

Осмислюючи систему управління фермерським господарством "Ковальчуківське", варто відзначити, що голова представляє інтереси господарства. Угоди щодо виробничих та економічних питань здійснюються на основі договорів з іншими суб'єктами правовідносин. Члени господарства не є його засновниками і не мають права обирати або звільняти голову. Втручання з боку державних органів чи службових осіб не допускається.

Управління господарством покладено на голову, який також представляє його інтереси перед державними органами, підприємствами, установами та громадянами. Голова укладає угоди та здійснює інші юридично значущі дії від імені господарства, дотримуючись чинного законодавства. Повноваження голови можуть бути делеговані іншим особам господарства.

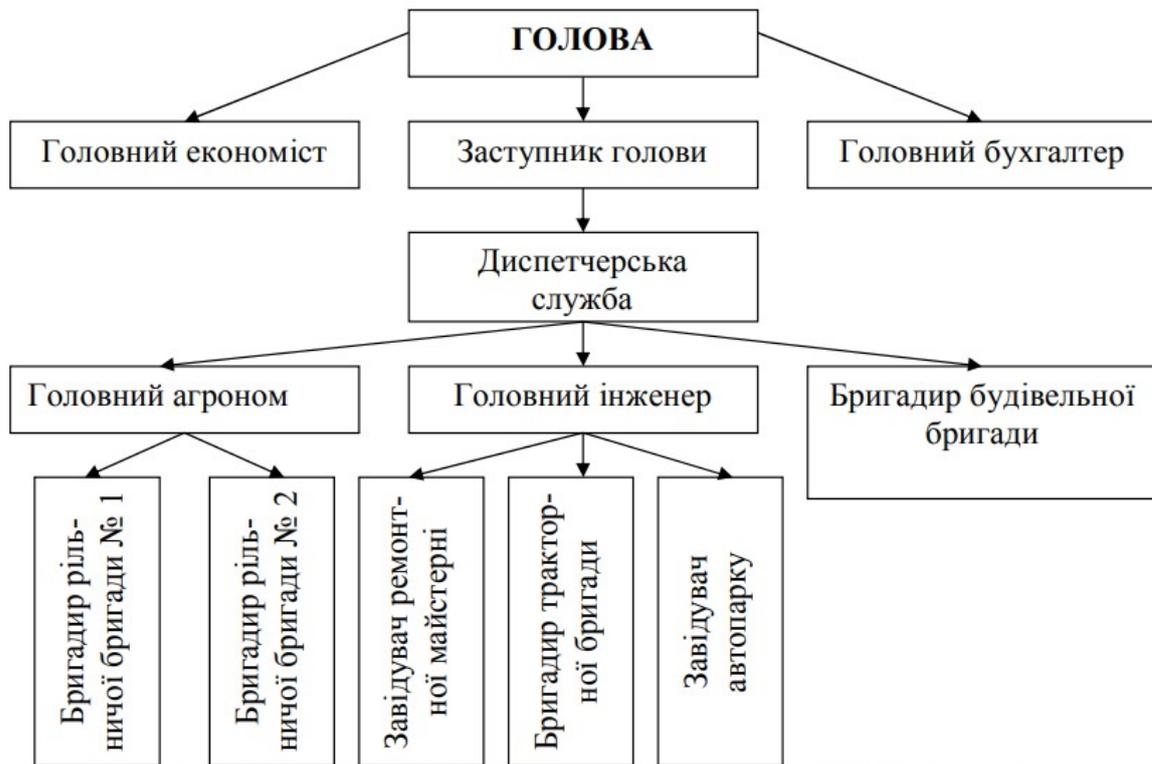

Рисунок 2.12 – Організаційна структура управління Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське»

Крім голови, у господарстві працюють посадові особи, які забезпечують управління на тактичному та операційному рівнях. Головний бухгалтер відповідає за фінансовий контроль, головний економіст - за планово-економічну діяльність, а головний агроном - за агротехнічні операції. Головний інженер забезпечує технічну підтримку господарства.

2.3. Аналіз економічних та фінансових показників діяльності фермерського господарства

Розрахунок основних економічних та фінансових показників діяльності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» проводився на основі фінансової та статистичної звітності за 2020-2022 роки (табл.А.18 Додатку А).

На фермерському господарстві у 2022 році середня вартість сукупного капіталу становила 174751,80 тис.грн, що більше на 74,13% ніж у 2020 році та

на 14,90% – ніж у 2021 році (рис. 2.13).

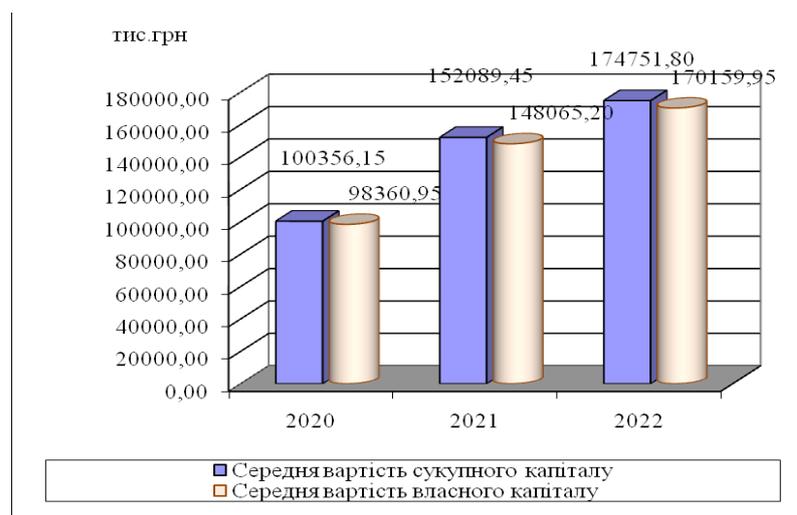

Рисунок 2.13 – Динаміка власного та сукупного капіталу Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Динаміка власного капіталу позитивна. За період 2020-2022 роки зростання власного капіталу становило 73%.

Середня вартість основних засобів у 2022 році зросла на 59,78% порівняно із 2020 роком та становила 106880,90 тис.грн (рис. 2.14).

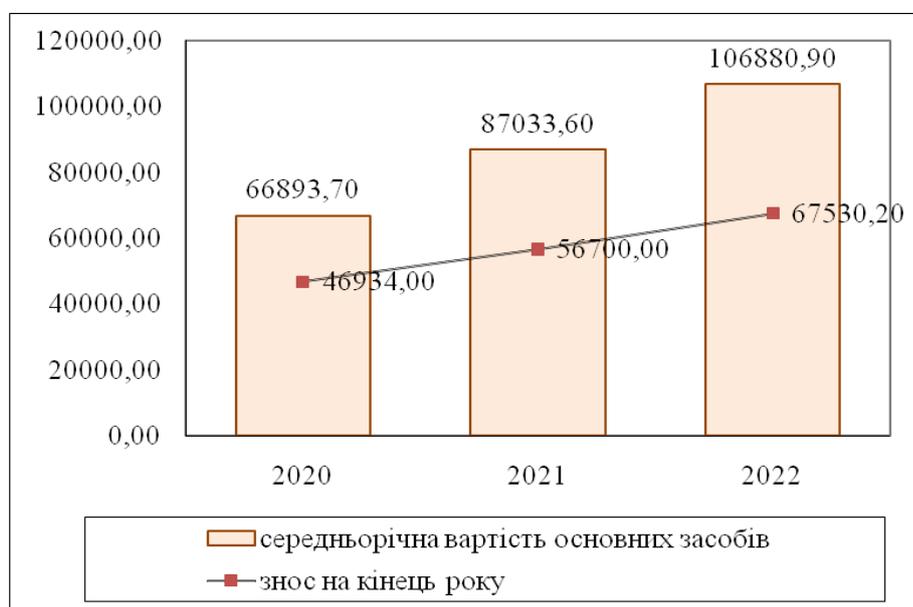

Рисунок 2.14 – Динаміка середньорічної вартості основних засобів Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

На СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки процес оновлення основних фондів відбувається не систематично. Про це свідчить зростаючий

рівень зносу.

СФГ «Ковальчуківське» у 2021-2022 роках мало нематеріальних активів середньою вартістю 346,20 тис.грн. Протягом 2020-2022 років маємо зростання на 17,28% (рис. 2.15).

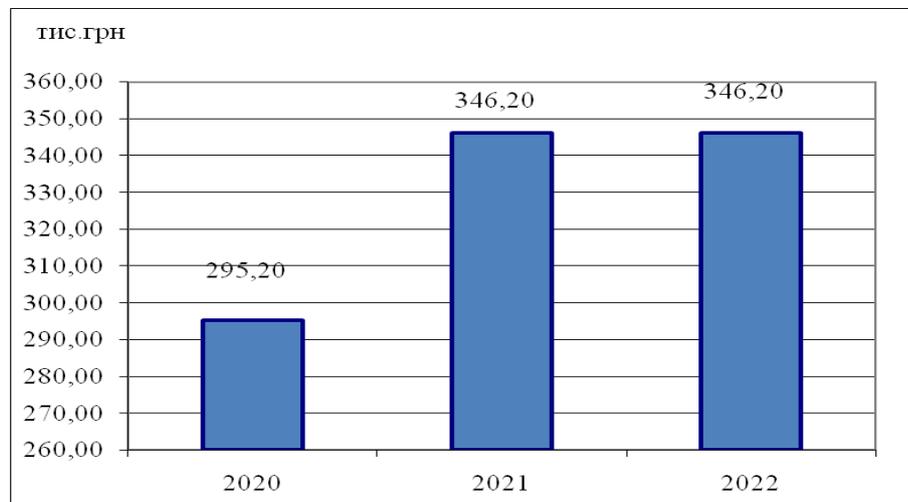

Рисунок 2.15 – Динаміка нематеріальних активів Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Дебіторська заборгованість у 2022 році зменшилась на 60,74% разів порівняно з 2020 роком та на 68,30 – порівняно з 2021 роком (рис. 2.16). Динаміка позитивна для підприємства.

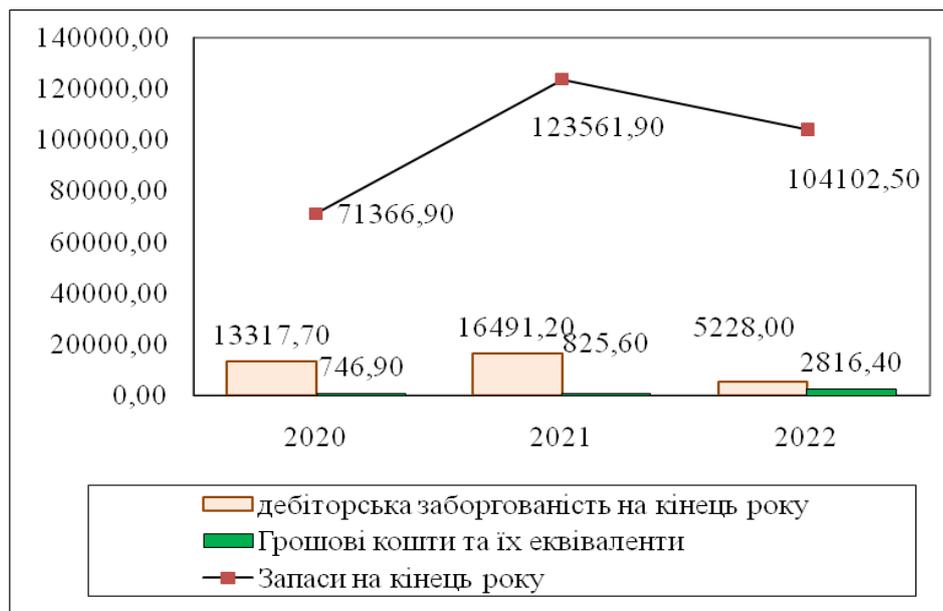

Рисунок 2.16 – Динаміка оборотних активів Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Сума грошових коштів та їх еквівалентів протягом трьох років зросла у 2,77 разів. Суттєве зростання відбулося у 2022 році – у 2,44 рази. Їх розмір впливає на ліквідність підприємства, та сприяє стійкості фінансового стану.

Запаси необхідні СФГ «Ковальчуківське» для забезпечення безперервності виробничого процесу. За 2020-2022 роки відмічається зростання маси запасів на кінець року на 45,87%.

Суттєве зростання їх маси відбулося у 2021 році. Великі обсяги запасів не завжди є раціональними, вони повинні бути оправданими та розрахованими відповідно до існуючих рекомендацій.

Динаміку середніх залишків оборотних коштів на СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки представлено на рисунку 2.17. Маємо поступове зростання на 74,58% за три роки.

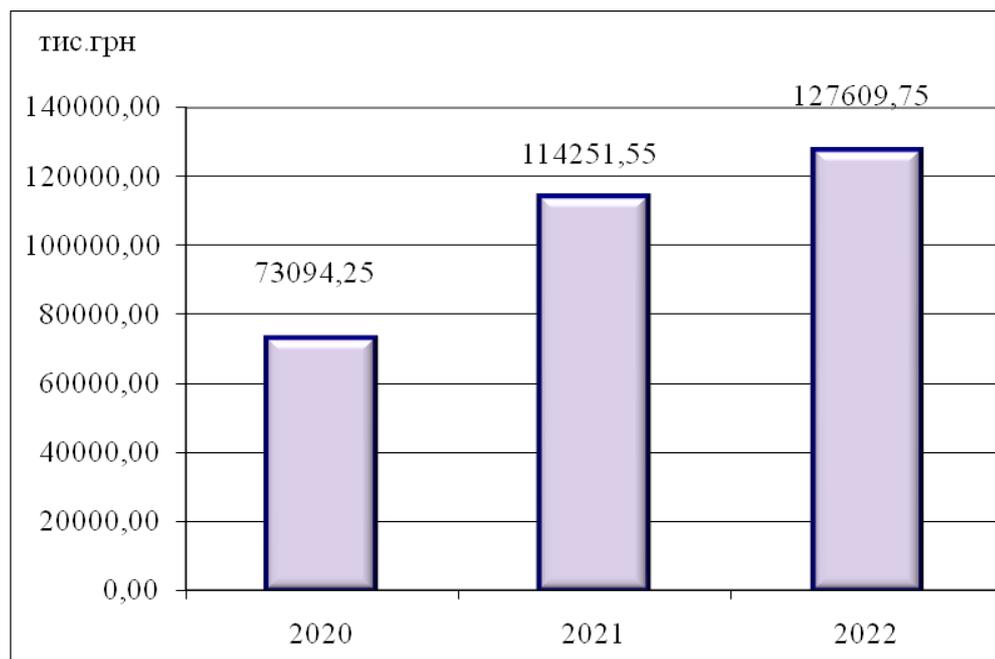

Рисунок 2.17 – Динаміка середніх залишків оборотних коштів Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки зростає. Так, у 2021 році спостерігається суттєве зростання, а вже у 2022 році – стрімкий спад на 23,26% проти попереднього періоду (рис. 2.18). В цілому за три роки маємо зростання чистого доходу на 8,02%.

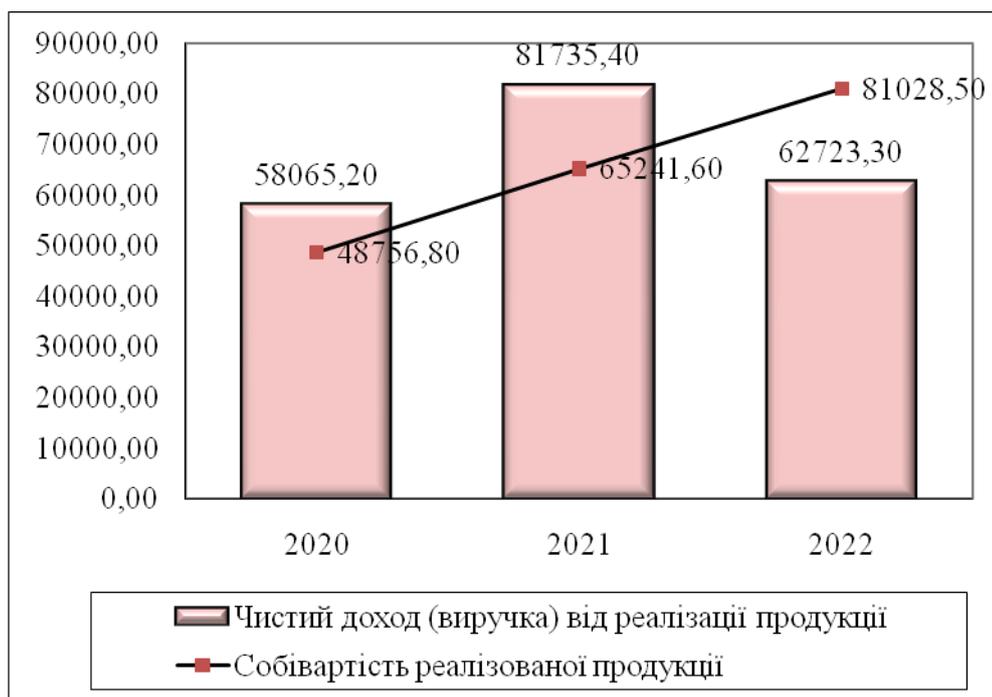

Рисунок 2.18 – Динаміка економічних показників діяльності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Собівартість реалізованої продукції зростає протягом всього періоду. Отже, можна відмітити загальне зростання собівартості – на 66,19% за три роки, у 2022 році – на 24,20%.

Метою господарської діяльності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» є отримання прибутку. Підприємство протягом 2020-2021 років прибуткове (рис. 2.19). У 2022 році господарство отримало чистий збиток у розмірі 24563,60 грн.

На СФГ «Ковальчуківське» 2022 рік характерний погіршенням фінансових результатів діяльності. Поясненням цьому є початок кризи через війну в Україні.

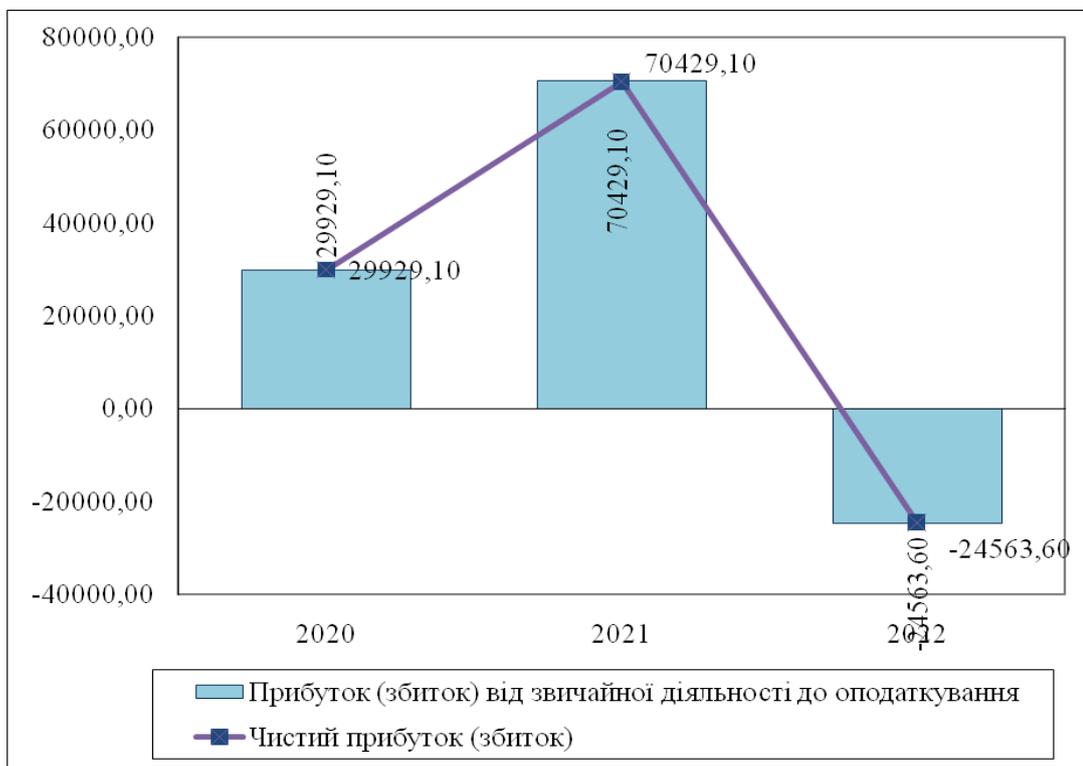

Рисунок 2.19 – Динаміка прибутку (збитку) Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Коефіцієнти ефективності використання основних засобів Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки свідчать про зменшення коефіцієнту зносу у 2021 році та зростання – у 2022 році (рис. 2.20).

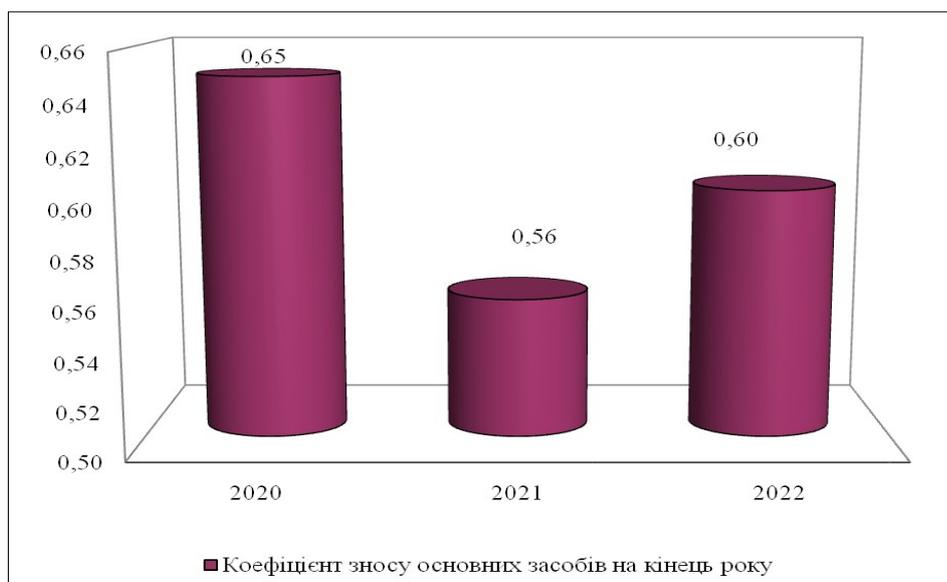

Рисунок 2.20 – Коефіцієнт зносу основних засобів Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Показник фондівдачі на Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки знижується, що свідчить про зниження ефективності використання основних засобів у 2022 році. На цей показник суттєво вплинуло спад обсягів виробництва у 2022 році через початок війни в Україні (рис. 2.21).

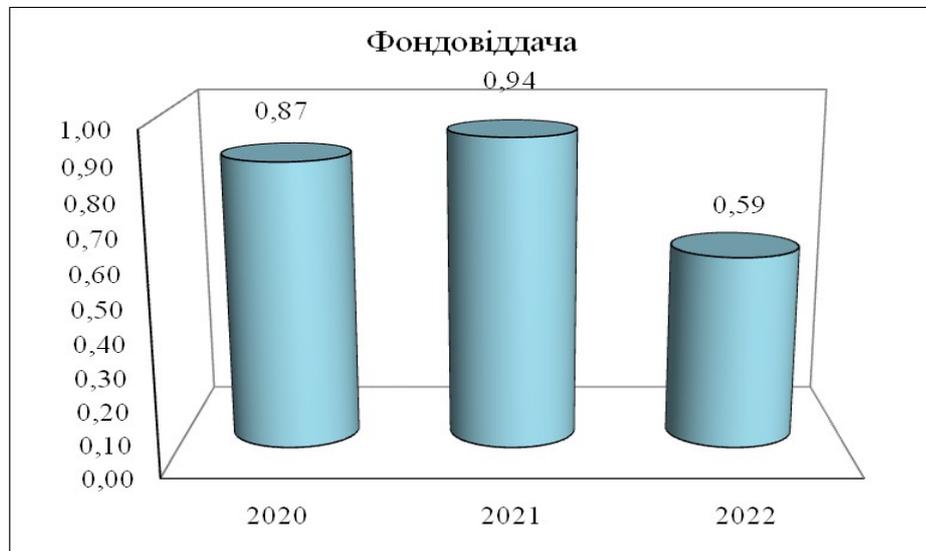

Рисунок 2.21 – Динаміка фондівдачі за 2020-2022 роки

Коефіцієнт обіговості оборотних засобів протягом трьох років знижується на 38,13%, переважно через зниження у 2022 році на 31,29% (рис. 2.22).

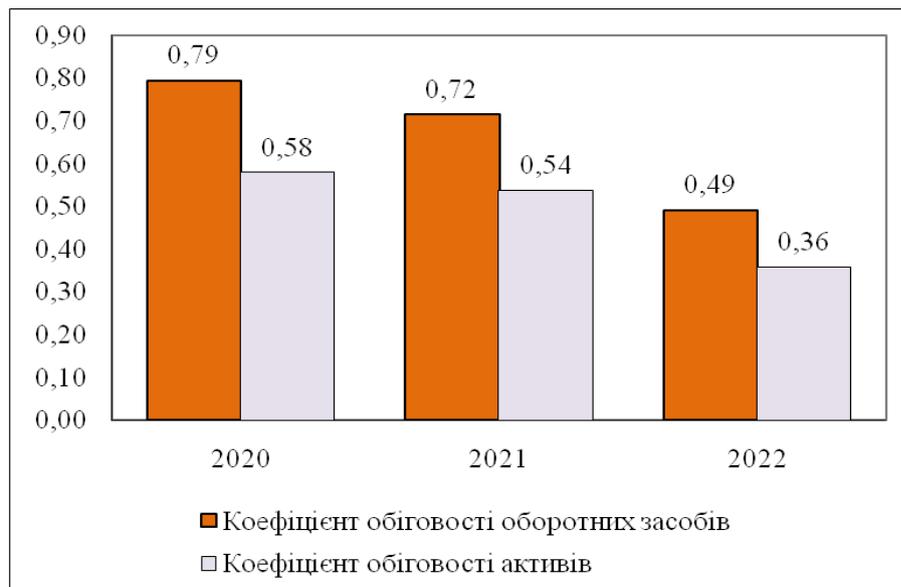

Рисунок 2.22 – Динаміка обіговості оборотних засобів та активів Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Така динаміка є негативною у порівнянні із 2020 роком, так як підприємству необхідно більше фінансових ресурсів для здійснення своєї діяльності. Зростання коефіцієнту обіговості оборотних засобів впливає на скорочення періоду обертання, а значить підприємство матиме вивільнення коштів.

Показники рентабельності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки мають динаміку зниження у 2022 році (рис. 2.23).

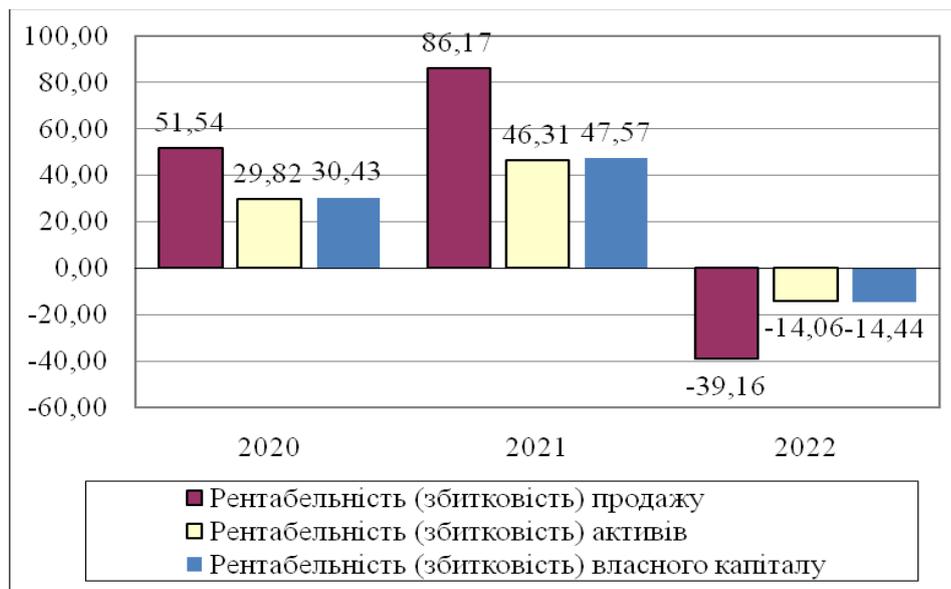

Рисунок 2.23 – Динаміка рентабельності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Така динаміка є негативною і свідчить про зниження ефективності господарської діяльності підприємства. Але цьому у 2022 році сприяли об'єктивні фактори впливу зовнішнього середовища. Початок війни в Україні негативно вплинув на роботу всіх підприємств, не виключенням стало і фермерське господарство.

2.4. Стан охорони праці на підприємстві

На сьогоднішній день питання забезпечення належних умов праці на підприємствах є дуже важливим. Ефективно налаштована система охорони праці представляє собою комплексний механізм для запобігання виробничого

травматизму та уникнення професійних захворювань.

Робота сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств має ґрунтуватися на відповідності Кодексу законів про працю України, Господарському кодексу України, а також Законам України, таким як «Про охорону праці», «Про фермерське господарство», «Про пестициди і агрохімікати», «Про пожежну безпеку», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», і іншим чинним нормативно-правовим актам. Ці законодавчі акти спрямовані на збереження життя, здоров'я та працездатності працівників під час їх трудової діяльності в аграрному секторі.

Одним із основних нормативно-правових актів, що безпосередньо регулюють організацію техніки безпеки та охорону праці в аграрних господарствах, є Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затверджені наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240 (далі – Правила). Відповідно до цих Правил систему організації охорони праці аграріїв слід розділити на декілька складових:

- вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць;
 - безпека праці під час експлуатації сільськогосподарської техніки;
 - поводження з мінеральними добривами та пестицидами, їх зберігання та використання;
 - вимоги безпеки під час обробітку ґрунту, сівби й догляду за посівами під час збирання та зберігання продукції рослинництва;
 - безпека праці під час збирання та заготівлі соломи, сіна, сінажу й силосу;
 - вимоги безпеки під час одержання продукції тваринництва, правила поводження з тваринами;
- пожежна безпека та робота з електроприладами

При використанні найманої праці роботодавець зобов'язаний забезпечити своїх працівників безпечними та нешкідливими умовами праці, як це передбачено в трудовому договорі. Невиконання вимог чинного законодавства може призвести до застосування санкцій з боку державних органів на різних

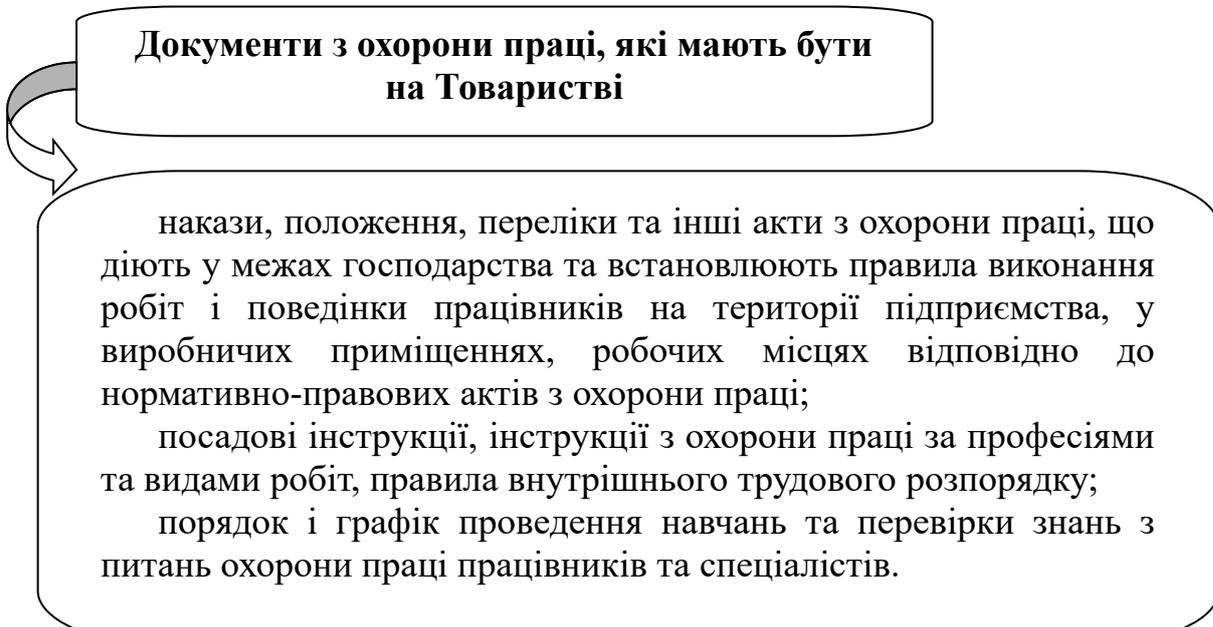
рівнях. Зазначений закон містить статтю 19, яка встановлює, що витрати на охорону праці повинні становити не менше 0,5% від сукупного фонду оплати праці працівників за попередній період.

Ведення статистики та аналіз виробничого травматизму та професійної захворюваності на підприємстві. Протягом розглянутого періоду 2020-2022 роки на СФГ «Ковальчуківське» не було зафіксовано випадків виробничого травматизму та професійної захворюваності.

У випадку їх виявлення роботодавець повинен організувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням з всеукраїнськими об'єднаннями профспілок.

Вимоги щодо пожежної безпеки на підприємстві. Залежно від особливостей виробничого процесу, окрім загальних вимог пожежної безпеки, вживаються спеціальні протипожежні заходи для окремих видів виробництва, технологічних процесів та промислових об'єктів. З метою запобігання пожежам на Селянському (фермерському) господарстві "Ковальчуківське" за 2020-2022 роки розробляються заходи, спрямовані на попередження пожеж, перекриття шляхів поширення вогню, забезпечення швидкої та безпечної евакуації людей та майна з приміщення.

Документи з охорони праці, які мають бути на ФГ «Надія», у такому складі (рис. 2.24).

Документи з охорони праці, які мають бути на Товаристві

накази, положення, переліки та інші акти з охорони праці, що діють у межах господарства та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці;

посадові інструкції, інструкції з охорони праці за професіями та видами робіт, правила внутрішнього трудового розпорядку;

порядок і графік проведення навчань та перевірки знань з питань охорони праці працівників та спеціалістів.

Рисунок 2.24 – Документи з охорони праці, які мають бути на Товаристві

При використанні найманої праці роботодавець зобов'язаний забезпечити своїх працівників безпечними та нешкідливими умовами праці, як це передбачено в трудовому договорі.

Кількість працівників у складі служби охорони праці визначається двома факторами:

- загальною кількістю працюючих на підприємстві;
- рівнем небезпеки та шкідливості виробництва.

На СФГ «Ковальчуківське» середньооблікова чисельність працівників коливається від 39 до 43 осіб, то відповідно до Положення служба охорони праці не створюється.

Стан охорони праці на СФГ «Ковальчуківське» задовільний. Протягом трьох звітних років не було виявлено випадків травми працівників та профзахворювань.

Висновок до розділу 2.

Другий розділ кваліфікаційної роботи бакалавра був присвячений організаційно-економічній характеристиці господарської діяльності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське».

В цілому, можна стверджувати, що аграрний сектор відіграє ключову роль у структурі економіки України та має великий потенціал і перспективи завдяки вигідному географічному розташуванню, якісним ґрунтам та іншим природним ресурсам. Однак наразі внаслідок військових дій галузь сільського господарства зазнала значних збитків, пошкоджень та руйнувань, відновлення яких потребує значних ресурсів і часу.

Основною метою СФГ "Ковальчуківське" є: отримання максимального прибутку від виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та подільшої реалізації.

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про падіння загальних обсягів реалізації сільськогосподарської продукції у 2022 році. Цьому є логічне пояснення – повномасштабне вторгнення росії на територію України. Господарство знаходиться у Харківській області, яка першою підпала

під окупацію. Діяльність господарська суб'єктів підприємництва знаходилася у стадії невизначеності.

У розрізі видів продукції падіння обсягів реалізації у вартісних показниках характерні для культур зернових та зернобобових. У 2022 році багато господарств України через проблеми із паливом та ростом матеріальних витрат були змушені відмовитися від збору врожаю та залишили його у полях. В іншому випадку цей процес став би для них збитковим.

Фермерське господарство за два роки знижує обсяги реалізації у натуральних показниках на 22296 ц культур зернових та зернобобових (рис. 2.10) та на 20297 ц – цукру білого кристалічного бурякового. Обсяг реалізації насіння культур олійних у натуральних показниках зростає на 10214 ц.

Метою господарської діяльності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» є отримання прибутку. Підприємство протягом 2020-2021 років прибуткове. У 2022 році господарство отримало чистий збиток у розмірі 24563,60 грн. Показники рентабельності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки мають динаміку зниження у 2022 році. Така динаміка є негативною і свідчить про зниження ефективності господарської діяльності підприємства. Але цьому у 2022 році сприяли об'єктивні фактори впливу зовнішнього середовища. Початок війни в Україні негативно вплинув на роботу всіх підприємств, не виключенням стало і фермерське господарство.

Стан охорони праці на СФГ «Ковальчуківське» задовільний. Протягом трьох звітних років не було виявлено випадків травмування працівників та профзахворювань.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ НА ПОКАЗНИКИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СФГ «КОВАЛЬЧУКІВСЬКЕ»

3.1. Аналіз складу, структури та джерел формування оборотних засобів підприємства

Визначення обсягу і структури оборотних засобів є одним з основних завдань аналізу їх. Для забезпечення довгострокової виробничої і ефективної діяльності підприємству потрібно мати достатній рівень поточних активів для покриття кредиторських зобов'язань та забезпечення ліквідності та платоспроможності. Фінансовий стан підприємства відображається у структурі оборотних активів на дату аналізу, який дозволяє зробити висновки про рівень комерційної та фінансово-економічної діяльності. Виконаємо аналіз змін складу, структури та динаміки оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки (табл. 3.1). З розрахунків видно, що станом на кінець 2022 року підприємство мало оборотні засоби на суму 112973,3 тис. грн. Порівняно з 2020 роком їх вартість зросла на 26716,4 тис. грн., а в порівнянні з 2021 роком їх вартість зменшилася на 29273 тис. грн (рис. А.19 Додатку А).

Рисунок 3.1 – Динаміка оборотних засобів на кінець року на СФГ
«Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Аналізуючи в структурі, можна стверджувати, що оборотні засоби формуються переважно фондами обігу. Їх частка протягом трьох років складала 95,18-88,48%. (рис. 3.2). Із 2021 року частка фондів обігу зменшувалася.

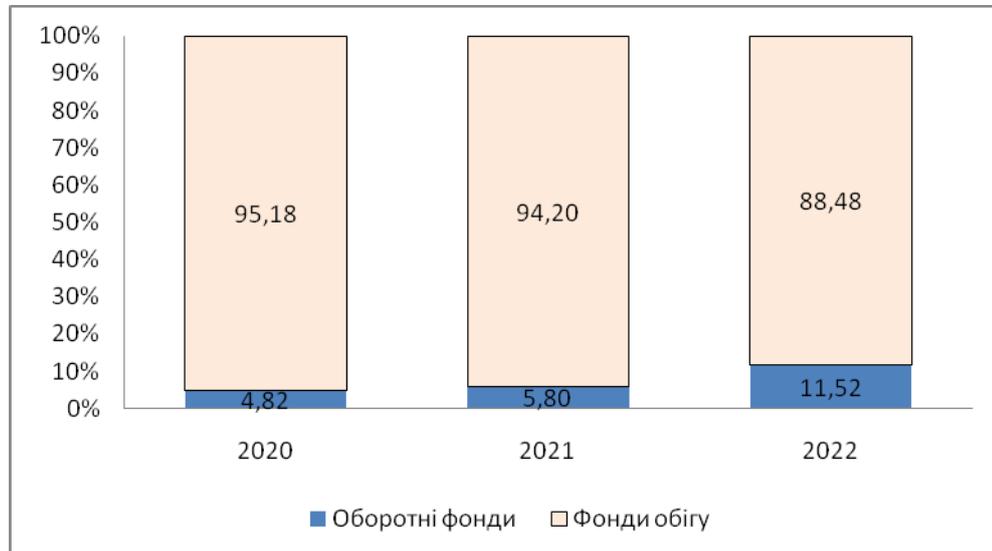

Рисунок 3.2 – Динаміка оборотних фондів і фондів обігу в структурі оборотних засобів на СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Структуру оборотних засобів за складовими елементами за 2020, 2021 та 2022 роки представлено на рисунках 3.3, 3.4 та 3.5 відповідно.

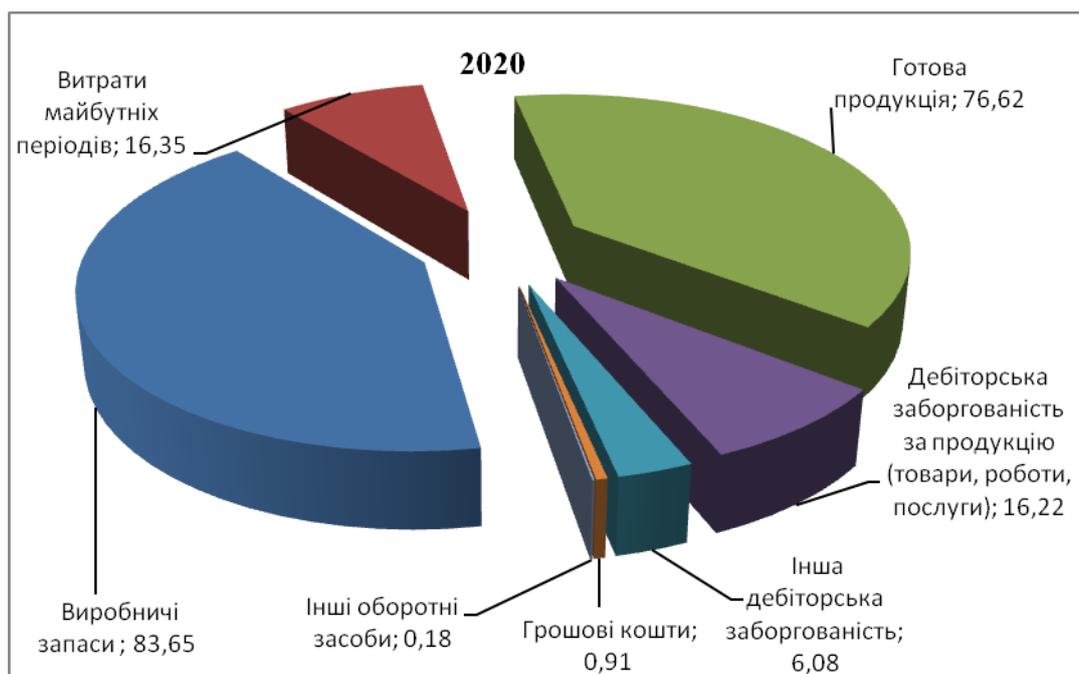

Рисунок 3.3 – Структура оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2020 рік
Станом на кінець 2020 року виробничі запаси становили 83,65%, на

кінець 2021 року – 91,64%, на кінець 2022 року – 96,66%. За аналізований період їх питома вага у структурі оборотних засобів збільшилась на 13,01 %.

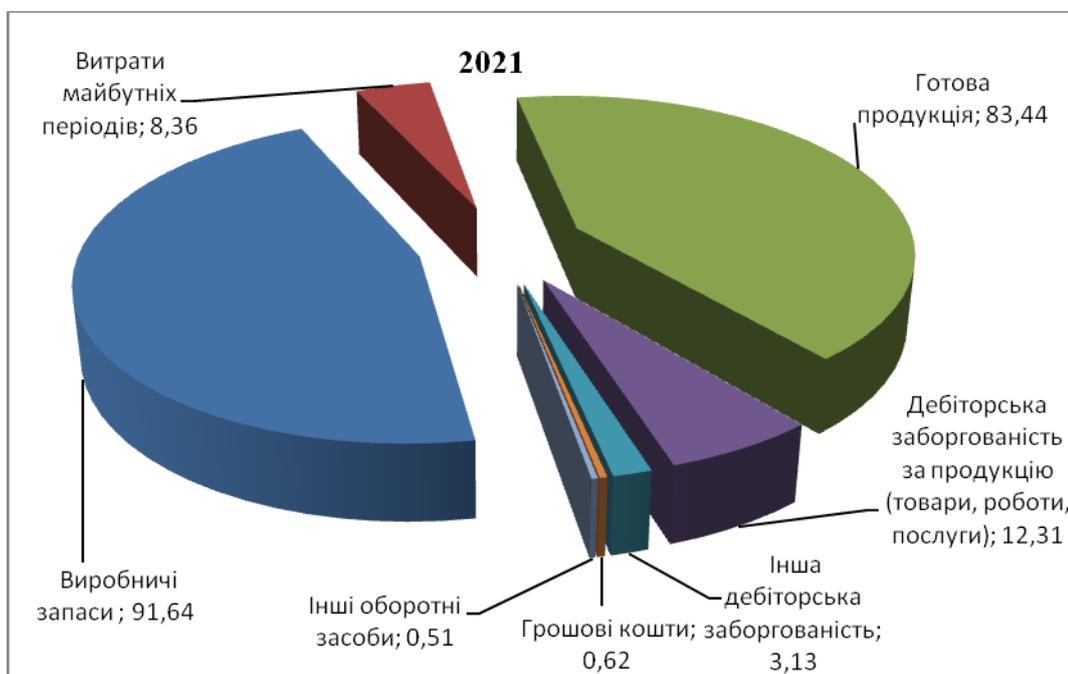

Рисунок 3.4 – Структура оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2021 рік

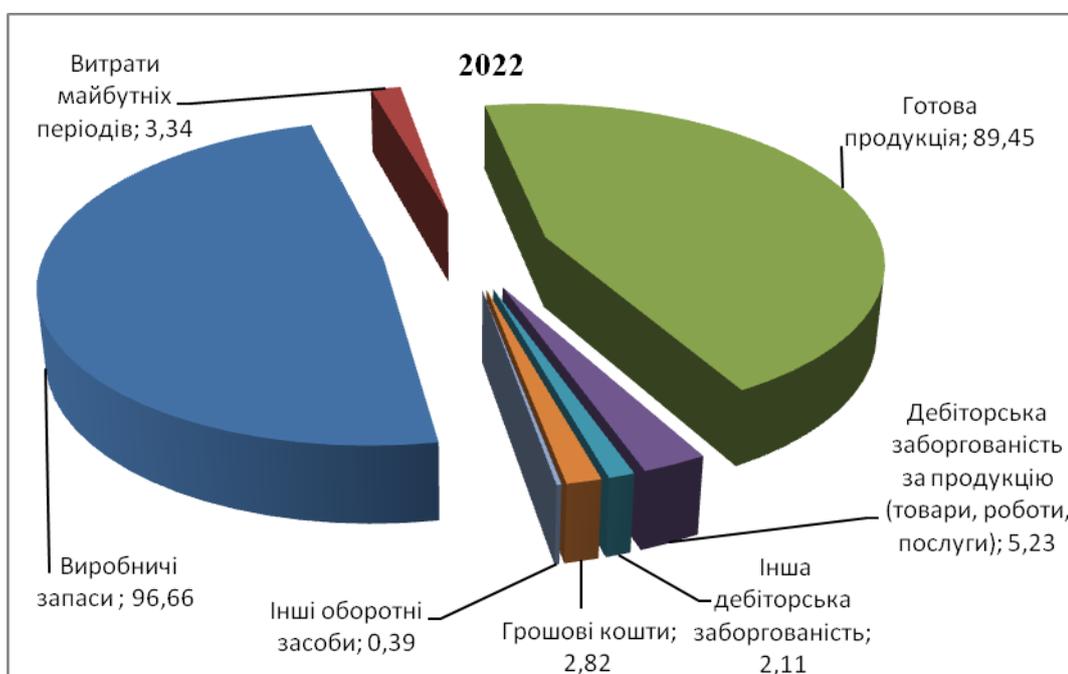

Рисунок 3.5 – Структура оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2022 рік

Позитивною динамікою в структурі оборотних засобів підприємства є

зменшення дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги), яка на кінець 2022 року становила 5,23%, що на 10,99 % менше ніж у 2020 році і на 7,08 % менше ніж у 2021 році.

За період з 2020 до 2022 років обсяг іншої дебіторської заборгованості зменшився на 3,97% у структурі.

Грошові кошти у структурі оборотних засобів на кінець 2022 року склали 2816,4 тис. грн., у порівнянні з 2020 роком вони збільшилися на 2069,5 тис. грн., а у порівнянні з 2021 роком – на 1990,8 тис. грн. Їх питома вага зменшилася із 0,91% до 0,62% у 2021 році. У 2022 році частка в структурі зросла до 2,82%.

Протягом 2020-2022 років підприємство не мало поточних фінансових інвестицій.

Інші оборотні засоби у структурі займали частку у 2020 році – 0,18%, у 2021 році – 0,51%, а у 2022 році – 0,39%.

Станом на кінець 2022 року найбільшу питому вагу в структурі оборотних засобів підприємства займають середньоліквідні активи – 95,10 %; найменшу – високоліквідні активи – 0,87 %. У порівнянні з 2020-2021 роками відбулося зменшення низьколіквідних активів, які у 2020 році склали 11,13%, у 2021 році – 5,31%, а у 2022 році 4,03% (рис. 3.6).

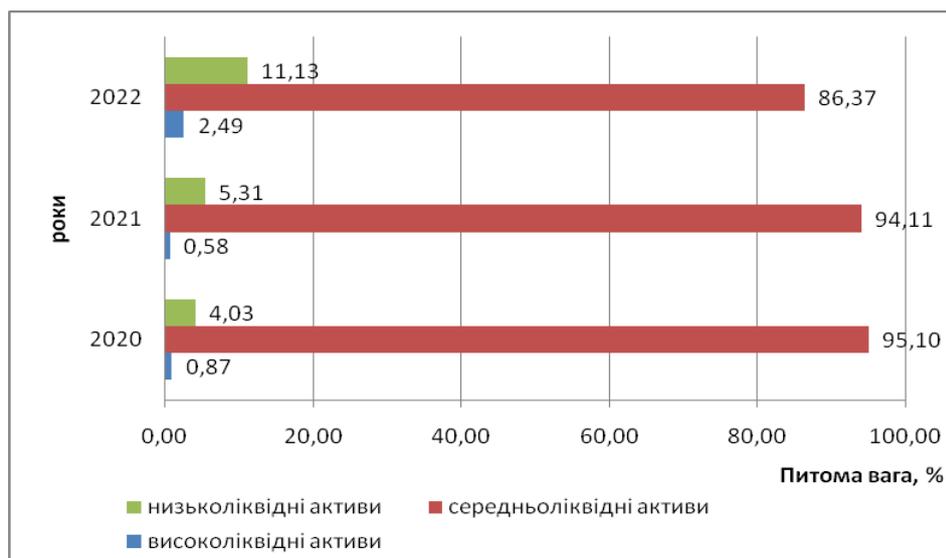

Рисунок 3.6 – Структура оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за ступенем ліквідності

Також за аналізований період більш ніж у два рази зменшилась вартість

високо ліквідних активів. Отже, структуру оборотних активів з фінансової точки оцінити позитивно не маємо змоги. Таким чином, слід відмітити, що протягом аналізованого періоду відбуваються зміни в бік зниження ліквідності оборотних засобів підприємства.

Причини зміни фінансових ресурсів, авансованих в оборотні активи, можливо встановити також при вивченні змін, які відбуваються в складі джерел їх покриття. Недостатність джерел формування поточних активів призводить до недофінансування господарської діяльності та до фінансових ускладнень.

Наявність зайвих джерел оборотних активів на підприємстві сприяє створенню понаднормативних запасів товарно-матеріальних цінностей, відволіканню оборотних активів з господарського обороту, зниженню відповідальності за цільове й раціональне використання як власного, так і позикового капіталу. Як правило, мінімальна потреба підприємства в оборотних активах покривається за рахунок власних джерел: статутного капіталу, додаткового, пайового капіталу, прибутку підприємства, а також надходженню від емісії цінних паперів, пайових внесків членів – засновників, іноземних учасників.

Однак формувати оборотні засоби лише за рахунок власних джерел нині економічно недоцільно, оскільки це знижує можливості підприємства щодо фінансування власних витрат і збільшує ризик виникнення фінансової нестабільності підприємства. У такому разі підприємство вимушене звертатися до залучення коштів, фінансових ресурсів у вигляді короткострокових кредитів та позик, кредиторської заборгованості. Групування джерел фінансування оборотних засобів підприємства за балансом наведено в таблиці А.20 (Додаток А).

Джерелами фінансування оборотних засобів об'єкту дослідження є власний капітал, позиковий капітал та довгострокові зобов'язання та забезпечення. Динаміку джерел фінансування оборотних засобів представлено на рисунку 3.7.

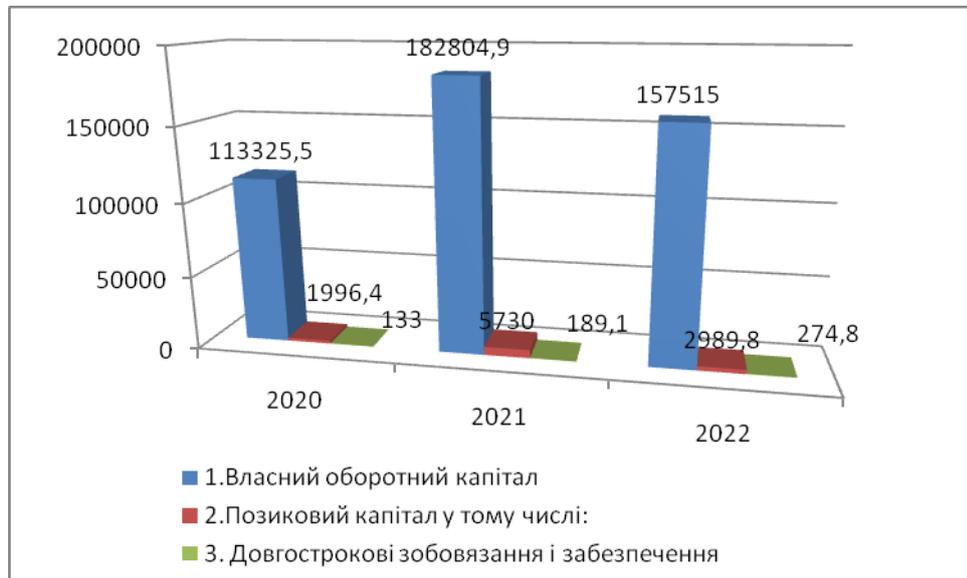

Рисунок 3.7 – Динаміка джерел фінансування оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Як показано на рисунку 3.7, протягом 2020-2022 років основним джерелом фінансування оборотних засобів є власний оборотний капітал. У 2021 році його розмір зростає, а у 2022 році – зменшується.

Позиковий капітал у 2021 році теж зростає, у 2022 році має таку ж динаміку, як і власний.

На рисунку 3.8 зобразимо динаміку позикових джерел фінансування оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки.

Рисунок 3.8 – Динаміка позикових джерел фінансування оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Отже, стрімке збільшення позикового капіталу у 2021 році відбулося внаслідок збільшення суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Збільшення суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги може свідчити про кілька різних аспектів фінансової діяльності підприємства:

1. Ріст обсягу операцій: Якщо підприємство збільшує обсяг своєї діяльності, наприклад, розширює асортимент продукції чи послуг, це може призвести до збільшення витрат на закупівлю товарів, робіт або послуг в умовах кредитних угод з постачальниками.

2. Строки кредитів: Підприємство може використовувати кредитні угоди з постачальниками для фінансування своєї діяльності або для забезпечення ліквідності. Збільшення суми кредиторської заборгованості може вказувати на збільшення строків цих кредитів або використання більш вигідних умов оплати.

3. Проблеми зі сплатою: У деяких випадках збільшення кредиторської заборгованості може бути сигналом проблем зі сплатою заборгованості. Це може бути викликано недостатньою ліквідністю підприємства або нездатністю сплатити свої зобов'язання вчасно.

4. Стратегічні рішення: Збільшення кредиторської заборгованості може також бути частиною стратегії управління фінансами підприємства. Умови кредитів можуть бути такими, що сприяють оптимізації фінансових потоків та збереженню ліквідності.

Таким чином, збільшення суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги може свідчити як про позитивні, так і про негативні аспекти фінансової діяльності підприємства, і вимагає уважного аналізу для правильного розуміння його фінансового стану.

Раціональне формування розглянутих джерел оборотних активів суттєво впливає на процес реалізації, фінансові результати, фінансовий стан, сприяє досягненню мети господарювання підприємства з мінімально необхідними за даних умов оборотними засобами.

3.2. Вплив ефективності використання оборотних засобів на показники господарської діяльності фермерського господарства

Прискорення обертання оборотних коштів має велике значення для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства, що пояснюється трьома основними причинами.

По-перше, від швидкості обертання коштів залежить розмір річного обороту, бо підприємство, що має невеликий обсяг оборотних коштів, але ефективніше їх використовує, здатне робити такий самий оборот, як і підприємство з більшим обсягом коштів, але з меншою швидкістю обертання.

По-друге, з оборотністю пов'язано відносну величину витрат, зменшення яких знижує собівартість одиниці продукції.

По-третє, прискорення обороту на тій чи тій стадії кругообороту коштів (наприклад, скорочення часу перебування матеріалів на складі) змушує прискорити оборот на інших стадіях.

Розрахунок показників ефективності використання оборотних активів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки наведено в таблиці А.21 (Додаток А).

Протягом аналізованого періоду (2020-2022 роки) на СФГ «Ковальчуківське» спостерігається тенденція уповільнення оборотності оборотних засобів (рис. 3.9).

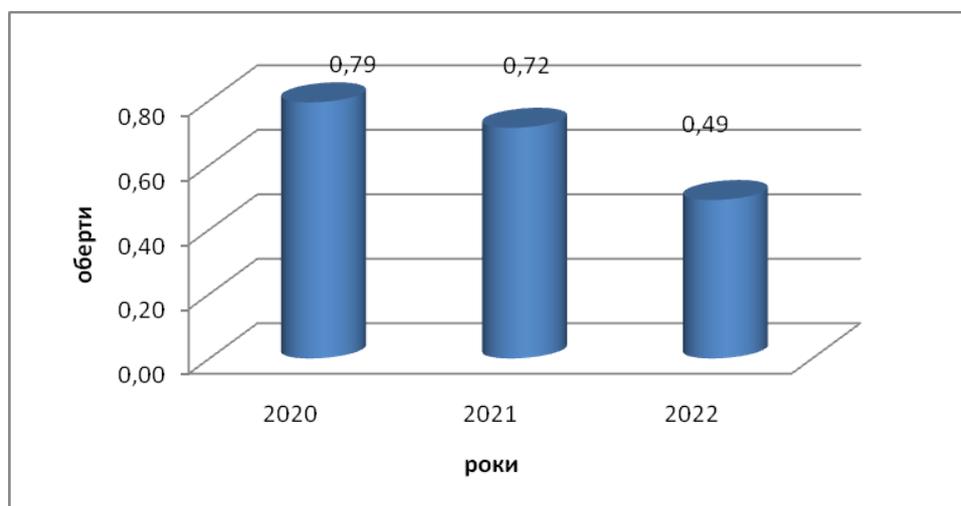

Рисунок 3.9 – Динаміка оборотності оборотних засобів на СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки, грн./грн

У 2020 році коефіцієнт оборотності оборотних засобів становить 0,72 оборотів, що на 38,13 % менше за значення даного показника в 2020 році. У 2022 році даний показник суттєво знизився до рівня 0,49 обороти, що на 31,29% менше, ніж у попередньому періоді. Дана динаміка є негативною та свідчить про погіршення показника ефективності використання оборотних коштів підприємством.

Відповідно попередньому показникові, завантаження оборотних засобів за аналізований період зростає на 61,62 % за три роки (рис. 3.10). Так у 2022 році коефіцієнт завантаження склав 2,03, що більше на 45,55%, ніж у 2021 році.

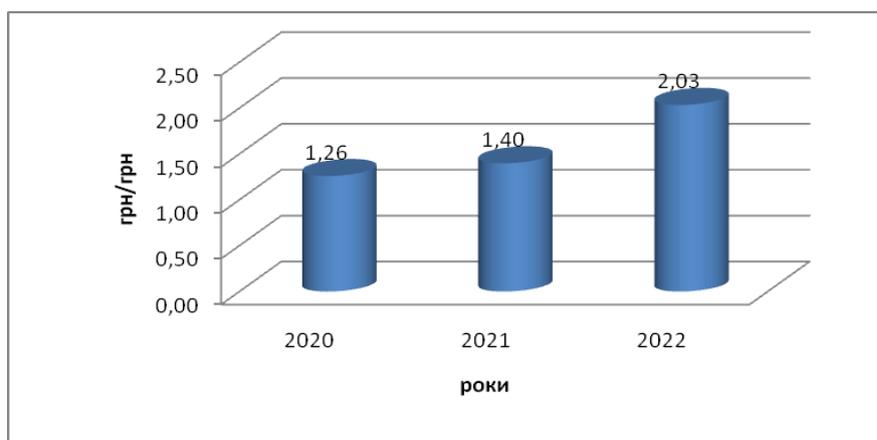

Рисунок 3.10 – Динаміка коефіцієнту завантаження оборотних засобів на СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки, грн./грн.

Тривалість одного обороту оборотних засобів за 2022 рік склала 732 дні, що більше, ніж у 2020 році на 279 дні (62%) і в порівнянні з 2021 роком – на 229 днів (46%) (рис. 3.11).

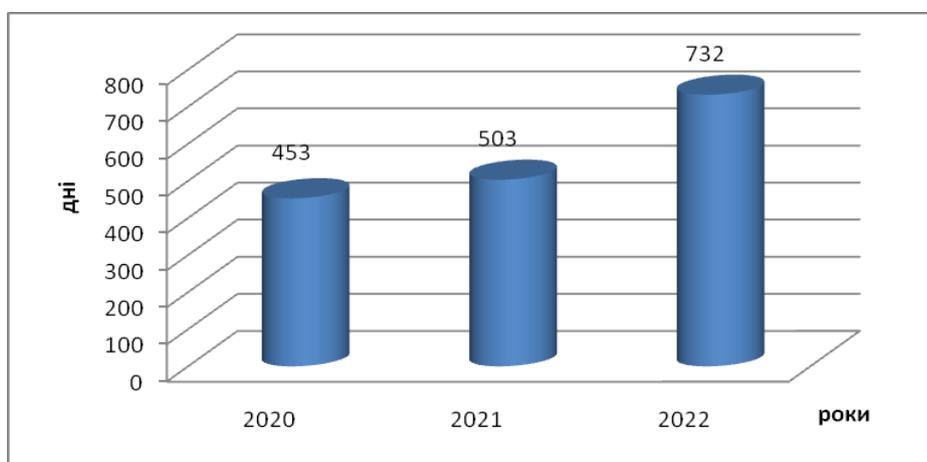

Рисунок 3.11 – Динаміка тривалості одного обороту оборотних засобів, грн./грн.

Отже за рахунок уповільнення оборотності оборотних засобів у 2021 році порівняно з 2020 роком було залучено оборотні засоби у сумі 8070,6 тис.грн., а у 2022 році – 52038,1 тис.грн.

Зважаючи на загальну негативну динаміку показників оборотності оборотних засобів можна також стверджувати, що коефіцієнт оборотності оборотних засобів є доволі низьким, а період одного обороту оборотних засобів довгим.

У 2020 та 2021 році рентабельність оборотних засобів становила 40,94 % та 61,64 % відповідно. У 2022 році збитковість оборотних засобів склала 19,25% (рис. 3.12).

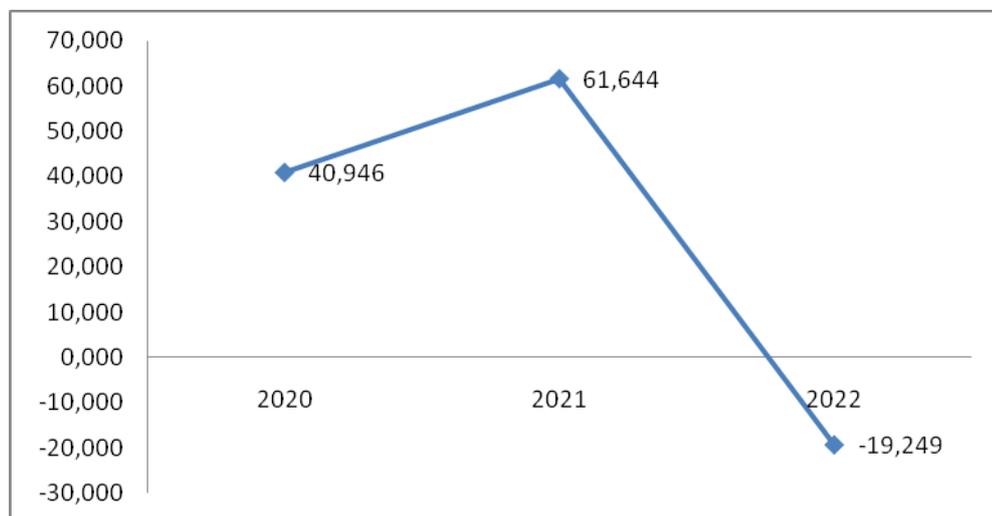

Рисунок 3.12 – Рентабельність оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки, %

Розглянемо які зміни відбувалися протягом 2020-2022 років в розрізі окремих елементів оборотних засобів (табл. А.22 Додатку А). Так, оборотність грошових коштів у 2022 році становила 34,44 оборотів (рис. 3.13). Цей показник порівняно з 2020 роком погіршився і оборотність зменшилася на 50,85 %, а порівняно з 2021 роком – майже у 2 рази. Внаслідок цього у 2021 році підприємство мало вивільнення оборотних коштів в сумі 558,94 тис.грн, а в 2022 році відбулося додаткове залучення грошових коштів в сумі 1586,71 тис.грн.

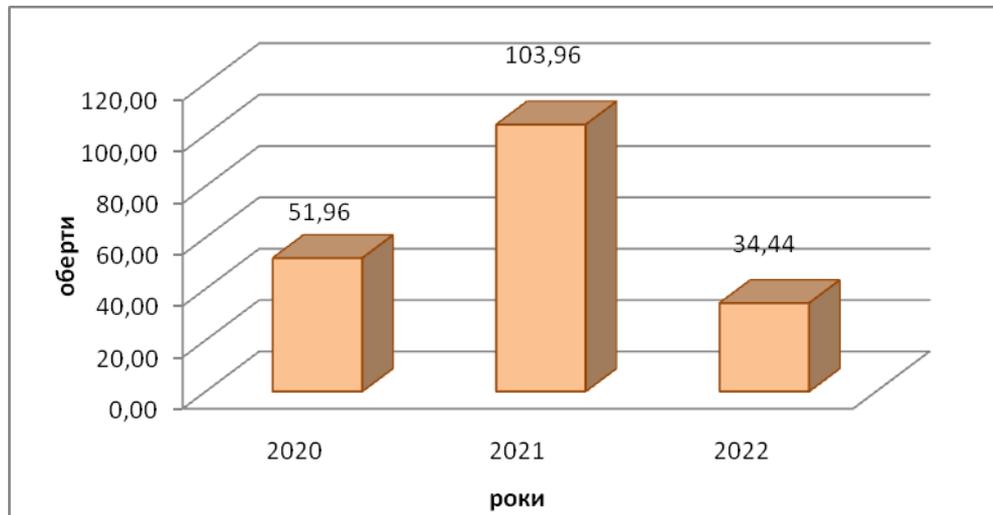

Рисунок 3.13 – Динаміка оборотності грошових коштів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Оборотність коштів у розрахунках знизилась у 2021 році та становила 5,48 оборотів проти 5,65 оборотів – у 2020 році (рис. 3.14). У 2022 році значення цього показника становило 5,78 обороти, що більше на 2,21% проти 2020 року та 5,05% – проти 2021 року. Дана динаміка є позитивною у 2022 році.

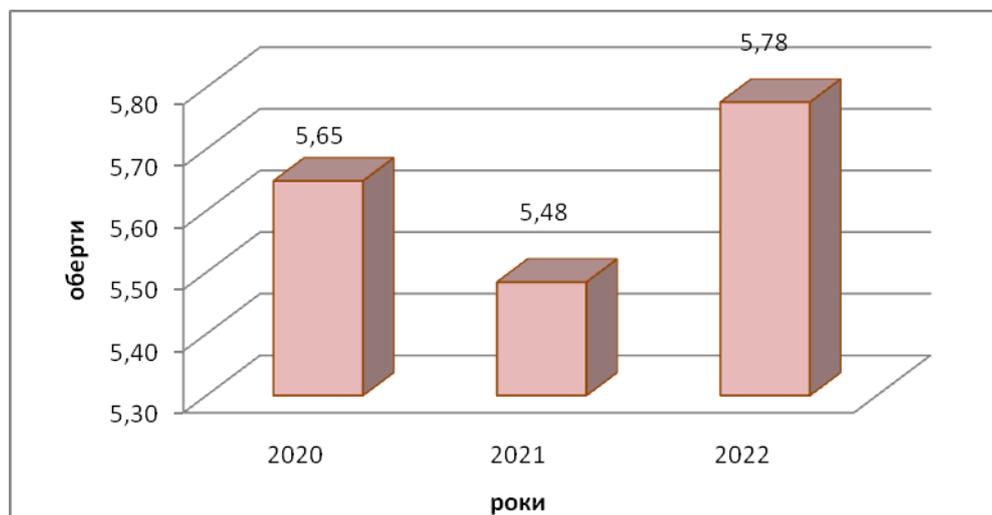

Рисунок 3.14 – Динаміка оборотності коштів у розрахунках СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Внаслідок прискорення оборотності коштів у розрахунках у 2021 році відбулося додаткове залучення на суму 307,74 тис.грн, а за рахунок

прискорення їх оборотності у 2022 році – відносно їх вивільнення у сумі 753,19 тис. грн.

Негативну стали динаміку протягом аналізованого періоду мала оборотність запасів (рис. 3.15), яка у 2020 році становила 0,95 обертів, а у 2022 році знизилась до 0,55 обертів. В результаті цього було залучено у 2021 році оборотних коштів на суму 8272,30 тис.грн, а у 2022 році – на суму 50871,6 тис.грн.

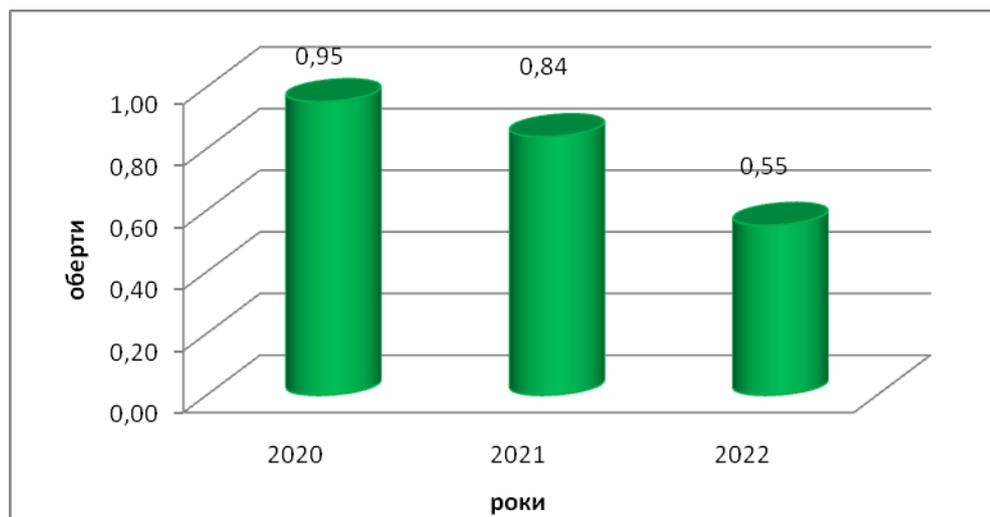

Рисунок 3.15 – Динаміка оборотності запасів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки

Вплив факторів на зміну оборотності оборотних засобів розраховані в таблицях А.23-24 (Додаток А).

Проведені розрахунки свідчать, що порівняно з 2020 роком причиною погіршення ефективності використання оборотних засобів стало збільшення виручки від реалізації, яке обумовило пришвидшення їх оборотності на 131 день. Також збільшення виручки від реалізації призвело до прискорення оборотності і в розрізі окремих елементів оборотних засобів. Проте, збільшення розміру середніх залишків оборотних засобів спричинило уповільнення оборотності засобів на 181 день.

Порівняно з 2021 роком причиною погіршення ефективності використання оборотних засобів у 2022 році стало зменшення виручки від реалізації, яке обумовило уповільнення їх оборотності на 153 дні. Також, збільшення розміру середніх залишків оборотних засобів спричинило

уповільнення оборотності засобів на 77 днів.

Розрахуємо вплив зміни розміру оборотних засобів та ефективність їх використання на обсяг виручки від реалізації та чистого прибутку у порівнянні з 2020 та 2021 роками. Розрахунки представимо у таблиці А.25-26 (Додаток А).

Як видно з проведених розрахунків у 2021 році фермерське господарство мало прибутки 70429,10 тис. грн. Відносно 2020 року сума прибутку зросла на 40500 тис.грн, у тому числі:

- за рахунок збільшення вартості оборотних засобів на 41157,30 тис.грн сума прибутку збільшилась на 16852,2 тис. грн.;
- внаслідок зростання рентабельності оборотних засобів на 20,70% сума прибутку збільшилась на 23647,8 тис. грн.

У 2021 році підприємство отримало чистий дохід у розмірі 81735,40 тис. грн. Відносно 2020 року його сума збільшилась на 23670,20 тис. грн., у тому числі:

- за рахунок збільшення середньорічного залишку оборотних засобів на 41157,30 тис.грн сума чистого доходу збільшилась на 32694,9 тис. грн.;
- за рахунок уповільнення оборотності оборотних засобів сума чистого доходу зменшилась на 9024,7 тис. грн.

У 2022 році фермерське господарство понесло збитки у розмірі 24563,6 тис. грн. Відносно 2021 року сума різниці склала 94992,7 тис.грн у тому числі:

- за рахунок збільшення вартості оборотних засобів на 13358,2 тис.грн сума прибутку зросла на 8234,5 тис.грн;
- внаслідок зменшення рентабельності оборотних засобів сума прибутку зменшилась на 103227,2 тис. грн. і підприємство стало збитковим.

У 2022 році підприємство отримало чистий дохід у розмірі 62723,3 тис. грн. Відносно 2021 року його сума зменшилась на 19012,1 тис. грн., у тому числі:

- за рахунок збільшення середньорічного залишку оборотних засобів сума чистого доходу збільшилась на 9556,4 тис. грн.;
- за рахунок уповільнення оборотності оборотних засобів на 0,224 обороти сума чистого доходу зменшилась 28568,5 тис.грн.

Отже, прискорення оборотності оборотних засобів сприятиме вирішенню фінансових проблем найбільш зручним способом за рахунок використання існуючих внутрішніх резервів підприємства.

3.3. Шляхи поліпшення ефективності використання оборотних засобів підприємства

Оборотні засоби, що є ключовим елементом матеріальної бази виробництва, мають значний вплив на його процес. Коли виробництво має необхідні оборотні активи у відповідній кількості, воно, як правило, працює ефективно. У цьому випадку самі оборотні активи використовуються з максимальною користю.

Встановлення на підприємстві потрібного складу і структури оборотних засобів, визначення їх потреби та джерел формування, а також контроль за їх збереженням і ефективним використанням є важливим аспектом організації оборотних коштів.

Процес організації використання обігових засобів, повинен ґрунтуватися на таких принципах (рис. 3.16).

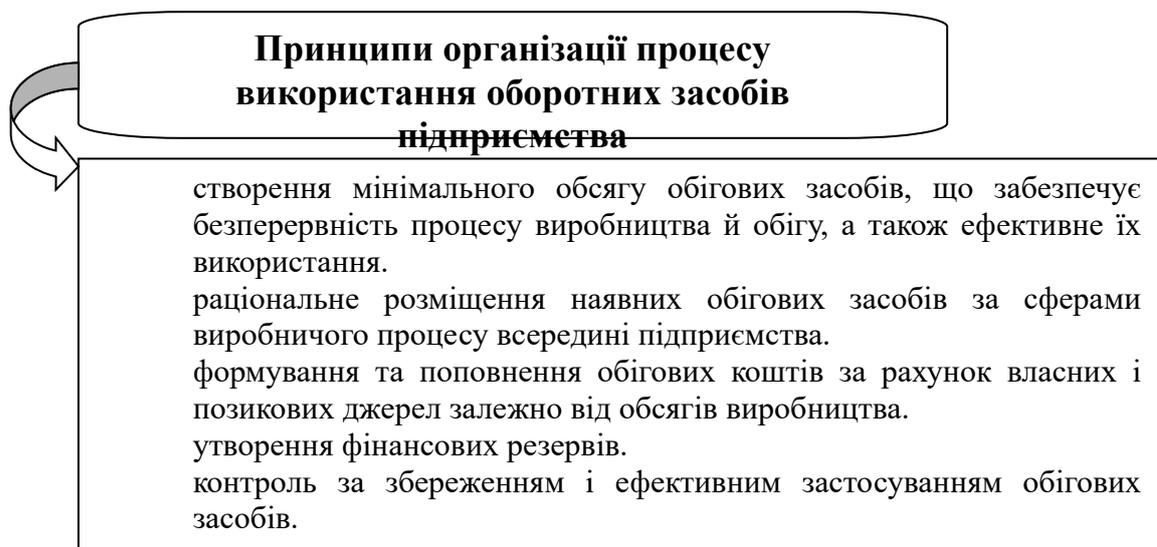

Рисунок 3.16 – Принципи організації процесу використання оборотних засобів підприємства

Визначення оптимального обсягу оборотних засобів є ключовою функцією управління підприємством.

Це пояснюється тим, що нестача оборотних засобів може призвести до негативних наслідків, навіть до паралізу діяльності підприємства, спричинити накопичення заборгованості перед кредиторами за товари, роботи, послуги, заробітну плату, бюджетні платежі, що, в свою чергу, може призвести до штрафних санкцій та погіршення ділової репутації.

Зайвий обсяг оборотних засобів також призводить до неефективного використання ресурсів та додаткових витрат для їх залучення.

Систематичний аналіз ефективності використання оборотних засобів також має велике значення, оскільки без нього неможливо здійснити ефективне планування.

Результати проведеного факторного аналізу даного аналізу показників ефективності використання оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» можуть стати основою для розробки програми реалізації резервів щодо підвищення результатів його діяльності (табл.. 3.1-3.5).

Таблиця 3.1 – Невикористані можливості по зменшенню тривалості одного обороту оборотних засобів у 2022 році (у порівнянні з 2021 роком)

Можливості зменшення оборотності оборотних засобів	Дні	Питома вага, %
Можливість зменшення тривалості одного обороту оборотних засобів за рахунок зменшення середніх залишків оборотних засобів	77	100
Усього	77	100

Таблиця 3.2 – Невикористані можливості по зменшенню тривалості одного обороту грошових коштів у 2022 році (у порівнянні з 2021 роком)

Можливості зменшення оборотності оборотних засобів	Дні	Питома вага, %
Можливість зменшення тривалості одного обороту грошових коштів за рахунок зменшення середніх залишків грошових коштів	6	5,95

Таблиця 3.3 – Невикористані можливості по зменшенню тривалості одного обороту запасів у 2022 році (у порівнянні з 2021 роком)

Можливості зменшення оборотності оборотних засобів	Дні	Питома вага, %
Можливість зменшення тривалості одного обороту запасів за рахунок зменшення середніх залишків запасів	94	94,05

Таблиця 3.4 – Невикористані можливості по збільшенню чистого доходу у 2022 році (у порівнянні з 2021 роком)

Можливості зменшення збитку	тис.грн	Питома вага, %
Можливість збільшення чистого доходу за рахунок прискорення оборотності оборотних засобів	28568,5	100
Усього	28568,5	100

Таблиця 3.5 – Невикористані можливості по зменшенню збитку у 2022 році (у порівнянні з 2021 роком)

Можливості зменшення збитку	тис.грн	Питома вага, %
Можливість зменшення збитку за рахунок збільшення рентабельності оборотних засобів	103227,2	100
Усього	103227,2	100

На рисунку 3.17 представлені пропозиції щодо шляхів підвищення ефективності використання оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське».

Прискорення оборотності оборотних коштів є першочерговою задачею підприємств у сучасних умовах і досягається наступними шляхами (табл.. А.27 Додатку А).

Ефективність управління оборотними засобами на СФГ «Ковальчуківське» залежить напряму від періодичності проведення оцінки ефективності їх використання.

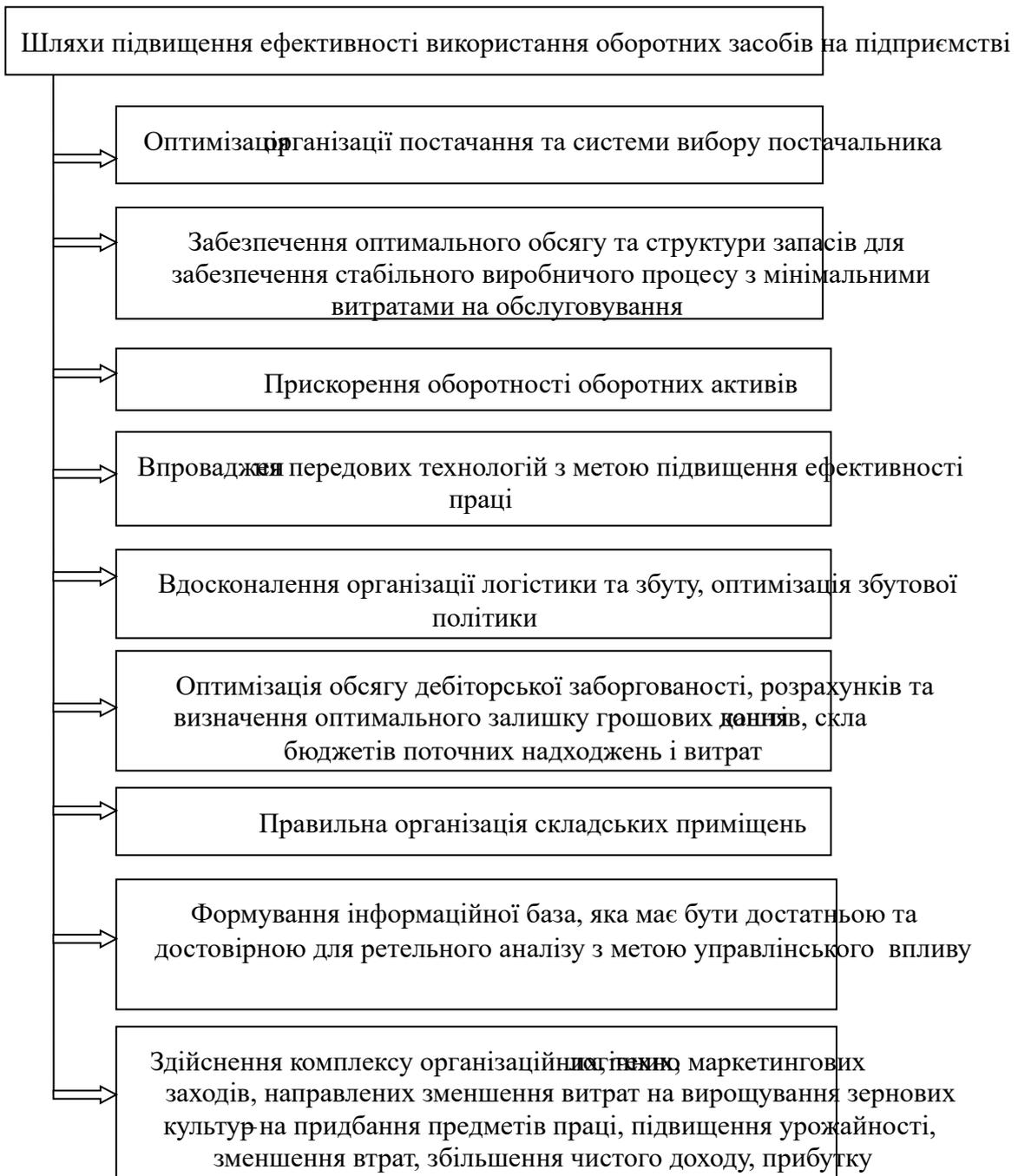

Рисунок 3.17 – Шляхи підвищення ефективності використання оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське»

Таку оцінку пропонується проводити за алгоритмом, який представлено на рисунку 3.18.

Рисунок 3.18 – Запропонована схема процесу оцінювання ефективності використання оборотних активів на СФГ «Ковальчуківське»

Результатами успішного впровадження ефективної стратегії управління оборотними активами на СФГ «Ковальчуківське»є:

- забезпечення неперервної операційної діяльності підприємства;
- зменшення надмірних обсягів вільних поточних активів, що призводить до зменшення витрат на їх фінансування;
- прискорення обороту оборотних засобів;
- максимізація прибутковості підприємства при збереженні його ліквідності.

Висновок до розділу 3.

Третій розділ кваліфікаційної роботи бакалавра присвячено дослідженню та виявленню шляхів покращення ефективності використання оборотних

засобів на показники господарської діяльності СФГ «Ковальчуківське».

Визначено обсяг і структуру оборотних засобів. Аналізуючи в структурі, можна стверджувати, що оборотні засоби формуються переважно фондами обігу. Позитивною динамікою в структурі оборотних засобів підприємства є зменшення дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги).

Станом на кінець 2022 року найбільшу питому вагу в структурі оборотних засобів підприємства займають середньоліквідні активи, найменшу – високоліквідні активи. У порівнянні з 2020-2021 роками відбулося зменшення низьколіквідних активів. Також за аналізований період більш ніж у два рази зменшилась вартість високо ліквідних активів. Таким чином, слід відмітити, що протягом аналізованого періоду відбуваються зміни в бік зниження ліквідності оборотних засобів підприємства.

Джерелами фінансування оборотних засобів об'єкту дослідження є власний капітал, позиковий капітал та довгострокові зобов'язання та забезпечення.

Протягом 2020-2022 років основним джерелом фінансування оборотних засобів є власний оборотний капітал. Стрімке збільшення позикового капіталу у 2021 році відбулося внаслідок збільшення суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Протягом аналізованого періоду (2020-2022 роки) на СФГ «Ковальчуківське» спостерігається тенденція уповільнення оборотності оборотних засобів.

Досліджено які зміни відбувалися протягом 2020-2022 років в розрізі окремих елементів оборотних засобів. Визначено вплив факторів на зміну оборотності оборотних засобів. Отже, прискорення оборотності оборотних засобів сприятиме вирішенню фінансових проблем найбільш зручним способом за рахунок використання існуючих внутрішніх резервів підприємства.

Результати проведеного факторного аналізу даного аналізу показників ефективності використання оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» можуть стати основою для розробки програми реалізації резервів щодо підвищення результатів його діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У першому розділі кваліфікаційної роботи бакалавра було проведено аналіз існуючих методичних підходів до трактування поняття «оборотні засоби» та системи оцінки ефективності та інтенсивності їх використання.

Структура оборотного капіталу залежить від ряду факторів і змінюється з часом. Вона суттєво відрізняється в різних галузях і відображає особливості виробничих процесів, технології, організації виробництва та умов збуту.

Тому ефективне управління оборотним капіталом є важливим кроком на шляху до підтримки достатнього обсягу ліквідних ресурсів для щоденної діяльності підприємства. Оборотний капітал створює необхідні умови для продовження виробничого процесу і багато в чому визначає його ефективність. Вирішення таких питань, як формування та раціональне використання оборотних засобів, дозволяє знизити собівартість готової продукції, прискорити оборотність активів підприємства і, як наслідок, збільшити прибуток. Оборотність активів впливає на загальний фінансовий результат діяльності організації.

Другий розділ кваліфікаційної роботи бакалавра був присвячений організаційно-економічній характеристиці господарської діяльності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське».

В цілому, можна стверджувати, що аграрний сектор відіграє ключову роль у структурі економіки України та має великий потенціал і перспективи завдяки вигідному географічному розташуванню, якісним ґрунтам та іншим природним ресурсам. Однак наразі внаслідок військових дій галузь сільського господарства зазнала значних збитків, пошкоджень та руйнувань, відновлення яких потребує значних ресурсів і часу.

Основною метою СФГ "Ковальчуківське" є: отримання максимального прибутку від виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та подільшої реалізації.

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити висновок про падіння загальних обсягів реалізації сільськогосподарської продукції у 2022 році. Цьому є логічне пояснення – повномасштабне вторгнення росії на територію України. Господарство знаходиться у Харківській області, яка першою підпала під окупацію. Діяльність господарська суб'єктів підприємництва знаходилася у стадії невизначеності.

У розрізі видів продукції падіння обсягів реалізації у вартісних показниках характерні для культур зернових та зернобобових. У 2022 році багато господарств України через проблеми із паливом та ростом матеріальних витрат були змушені відмовитися від на збору врожаю та залишили його у полях. В іншому випадку цей процес став би для них збитковим.

Фермерське господарство за два роки знижує обсяги реалізації у натуральних показниках на 22296 ц культур зернових та зернобобових (рис. 2.10) та на 20297 ц – цукру білого кристалічного бурякового. Обсяг реалізації насіння культурт олійних у натуральних показниках зростає на 10214 ц.

Метою господарської діяльності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» є отримання прибутку. Підприємство протягом 2020-2021 років прибуткове. У 2022 році господарство отримало чистий збиток у розмірі 24563,60 грн. Показники рентабельності Селянського (фермерського) господарства «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки мають динаміку зниження у 2022 році. Така динаміка є негативною і свідчить про зниження ефективності господарської діяльності підприємства. Але цьому у 2022 році сприяли об'єктивні фактори впливу зовнішнього середовища. Початок війни в Україні негативно вплинув на роботу всіх підприємств. не виключенням стало і фермерське господарство.

Стан охорони праці на СФГ «Ковальчуківське» задовільний. Протягом трьох звітних років не було виявлено випадків травмування працівників та профзахворювань.

Третій розділ кваліфікаційної роботи бакалавра присвячено дослідженню та виявленню шляхів покращення ефективності використання

оборотних засобів на показники господарської діяльності СФГ «Ковальчуківське».

Визначення обсягу і структури оборотних засобів є одним з основних завдань їх аналізу. Аналіз змін складу, структури та динаміки оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» за 2020-2022 роки показав, що станом на кінець 2022 року підприємство мало оборотні засоби на суму 112973,3 тис. грн. Порівняно з 2020 роком їх вартість зросла на 26716,4 тис. грн., а в порівнянні з 2021 роком їх вартість зменшилася на 29273 тис. грн.

Аналізуючи в структурі, можна стверджувати, що оборотні засоби формуються переважно фондами обігу. Їх частка протягом трьох років складала 95,18-88,48%. Із 2021 року частка фондів обігу зменшувалася.

Станом на кінець 2020 року виробничі запаси становили 83,65%, на кінець 2021 року – 91,64%, на кінець 2022 року – 96,66%. За аналізований період їх питома вага у структурі оборотних засобів збільшилась на 13,01 %.

Позитивною динамікою в структурі оборотних засобів підприємства є зменшення дебіторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги), яка на кінець 2022 року становила 5,23%, що на 10,99 % менше ніж у 2020 році і на 7,08 % менше ніж у 2021 році.

Питома вага грошових коштів зменшилася із 0,91% до 0,62% у 2021 році. У 2022 році частка в структурі зросла до 2,82%. Протягом 2020-2022 років підприємство не мало поточних фінансових інвестицій.

Інші оборотні засоби у структурі займали частку у 2020 році – 0,18%, у 2021 році – 0,51%, а у 2022 році – 0,39%.

Станом на кінець 2022 року найбільшу питому вагу в структурі оборотних засобів підприємства займають середньоліквідні активи – 95,10 %; найменшу – високоліквідні активи – 0,87 %. У порівнянні з 2020-2021 роками відбулося зменшення низьколіквідних активів, які у 2020 році склали 11,13%, у 2021 році – 5,31%, а у 2022 році 4,03% .

Також за аналізований період більш ніж у два рази зменшилась вартість високо ліквідних активів. Отже, структуру оборотних активів з фінансової точки оцінити позитивно не маємо змоги. Таким чином, слід

відмітити, що протягом аналізованого періоду відбуваються зміни в бік зниження ліквідності оборотних засобів підприємства.

Джерелами фінансування оборотних засобів об'єкту дослідження є власний капітал, позиковий капітал та довгострокові зобов'язання та забезпечення.

Протягом 2020-2022 років основним джерелом фінансування оборотних засобів є власний оборотний капітал. У 2021 році його розмір зростає, а у 2022 році – зменшується. Позиковий капітал у 2021 році теж зростає, у 2022 році має таку ж динаміку, як і власний. Стрімке збільшення позикового капіталу у 2021 році відбулося внаслідок збільшення суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Збільшення суми кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги може свідчити як про позитивні, так і про негативні аспекти фінансової діяльності підприємства, і вимагає уважного аналізу для правильного розуміння його фінансового стану.

Раціональне формування розглянутих джерел оборотних активів суттєво впливає на процес реалізації, фінансові результати, фінансовий стан, сприяє досягненню мети господарювання підприємства з мінімально необхідними за даних умов оборотними засобами.

Протягом аналізованого періоду (2020-2022 роки) на СФГ «Ковальчуківське» спостерігається тенденція уповільнення оборотності оборотних засобів.

Відповідно попередньому показникові, завантаження оборотних засобів за аналізований період зростає на 61,62 % за три роки. Так у 2022 році коефіцієнт завантаження склав 2,03, що більше на 45,55%, ніж у 2021 році.

Тривалість одного обороту оборотних засобів за 2022 рік склала 732 дні, що більше, ніж у 2020 році на 279 дні (62%) і в порівнянні з 2021 роком – на 229 днів (46%) (рис. 3.11).

Отже за рахунок уповільнення оборотності оборотних засобів у 2021 році порівняно з 2020 роком було залучено оборотні засоби у сумі 8070,6

тис.грн., а у 2022 році – 52038,1 тис.грн.

Зважаючи на загальну негативну динаміку показників оборотності оборотних засобів можна також стверджувати, що коефіцієнт оборотності оборотних засобів є доволі низьким, а період одного обороту оборотних засобів довгим.

У 2020 та 2021 році рентабельність оборотних засобів становила 40,94 % та 61,64 % відповідно. У 2022 році збитковість оборотних засобів склала 19,25%.

Досліджено які зміни відбувалися протягом 2020-2022 років в розрізі окремих елементів оборотних засобів. Визначено вплив факторів на зміну оборотності оборотних засобів.

Проведені розрахунки свідчать, що порівняно з 2020 роком причиною погіршення ефективності використання оборотних засобів стало збільшення виручки від реалізації, яке обумовило пришвидшення їх оборотності на 131 день. Також збільшення виручки від реалізації призвело до прискорення оборотності і в розрізі окремих елементів оборотних засобів. Проте, збільшення розміру середніх залишків оборотних засобів спричинило уповільнення оборотності засобів на 181 день.

Порівняно з 2021 роком причиною погіршення ефективності використання оборотних засобів у 2022 році стало зменшення виручки від реалізації, яке обумовило уповільнення їх оборотності на 153 дні. Також, збільшення розміру середніх залишків оборотних засобів спричинило уповільнення оборотності засобів на 77 днів.

Визначено вплив зміни розміру оборотних засобів та ефективність їх використання на обсяг виручки від реалізації та чистого прибутку у порівнянні з 2020 та 2021 роками.

Як видно з проведених розрахунків у 2021 році фермерське господарство мало прибутки 70429,10 тис. грн. Відносно 2020 року сума прибутку зросла на 40500 тис.грн, у тому числі:

– за рахунок збільшення вартості оборотних засобів на 41157,30 тис.грн сума прибутку збільшилась на 16852,2 тис. грн.;

– внаслідок зростання рентабельності оборотних засобів на 20,70% сума прибутку збільшилась на 23647,8 тис. грн.

У 2021 році підприємство отримало чистий дохід у розмірі 81735,40 тис. грн. Відносно 2020 року його сума збільшилась на 23670,20 тис. грн., у тому числі:

– за рахунок збільшення середньорічного залишку оборотних засобів на 41157,30 тис. грн сума чистого доходу збільшилась на 32694,9 тис. грн.;

– за рахунок уповільнення оборотності оборотних засобів сума чистого доходу зменшилась на 9024,7 тис. грн.

У 2022 році фермерське господарство понесло збитки у розмірі 24563,6 тис. грн. Відносно 2021 року сума різниці склала 94992,7 тис. грн у тому числі:

– за рахунок збільшення вартості оборотних засобів на 13358,2 тис. грн сума прибутку зросла на 8234,5 тис. грн;

– внаслідок зменшення рентабельності оборотних засобів сума прибутку зменшилась на 103227,2 тис. грн. і підприємство стало збитковим.

У 2022 році підприємство отримало чистий дохід у розмірі 62723,3 тис. грн. Відносно 2021 року його сума зменшилась на 19012,1 тис. грн., у тому числі:

– за рахунок збільшення середньорічного залишку оборотних засобів сума чистого доходу збільшилась на 9556,4 тис. грн.;

– за рахунок уповільнення оборотності оборотних засобів на 0,224 обороти сума чистого доходу зменшилась 28568,5 тис. грн.

Отже, прискорення оборотності оборотних засобів сприятиме вирішенню фінансових проблем найбільш зручним способом за рахунок використання існуючих внутрішніх резервів підприємства.

Процес організації використання обігових засобів, повинен ґрунтуватися на певних принципах.

Визначення оптимального обсягу оборотних засобів є ключовою функцією управління підприємством.

Результати проведеного факторного аналізу даного аналізу показників ефективності використання оборотних засобів СФГ «Ковальчуківське» можуть стати основою для розробки програми реалізації резервів щодо підвищення результатів його діяльності.

Ефективність управління оборотними засобами на СФГ «Ковальчуківське» залежить напряду від періодичністю проведення оцінки ефективності їх використання.

Запропоновано таку оцінку пропонується проводити за певним алгоритмом.

Результатами успішного впровадження ефективної стратегії управління оборотними активами на СФГ «Ковальчуківське» є:

- забезпечення неперервної операційної діяльності підприємства;
- зменшення надмірних обсягів вільних поточних активів, що призводить до зменшення витрат на їх фінансування;
- прискорення обороту оборотних засобів;
- максимізація прибутковості підприємства при збереженні його ліквідності.